

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA REGIONÓW 2016

prof. dr hab. Hanna Godlewska-Majkowska

dr Agnieszka Komor

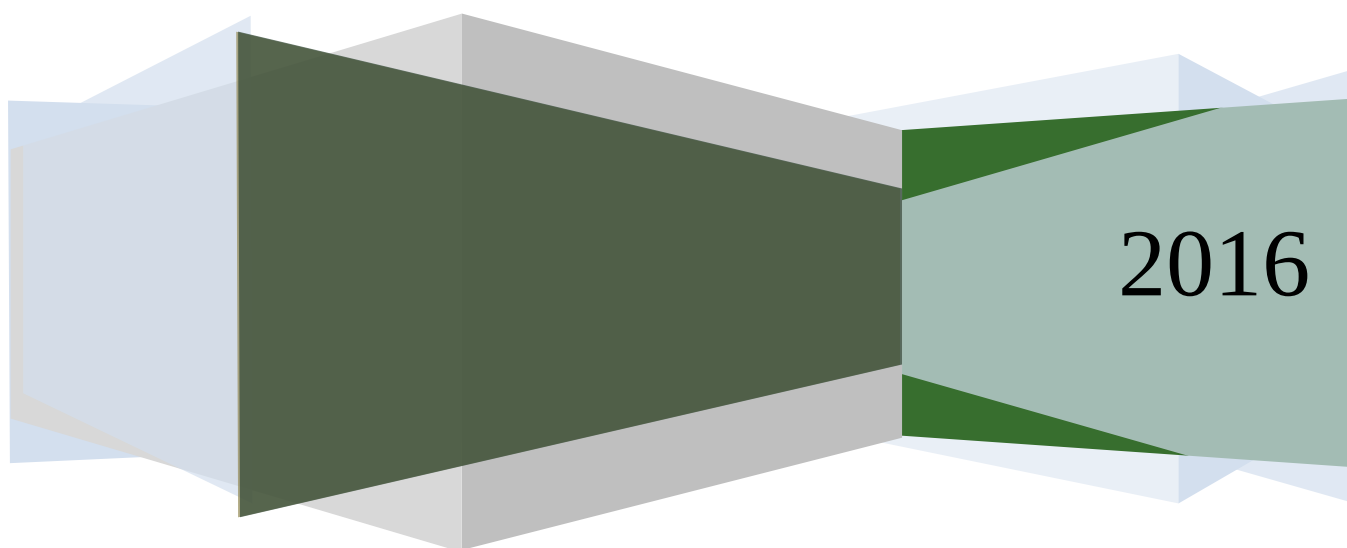
dr Dariusz Turek

dr Patrycjusz Zarębski

mgr Mariusz Czernecki

mgr Magdalena Typa

Raport przygotowany na zlecenie
Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A.
w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie
Warszawa, grudzień 2016

Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. działa na rzecz zwiększenia napływu inwestycji do Polski, rozwoju polskich inwestycji zagranicznych oraz intensyfikacji polskiego eksportu.

Wspierając przedsiębiorców, Agencja pomaga w pokonywaniu procedur administracyjnych oraz prawnych dotyczących konkretnych przedsięwzięć. PAIiIZ pomaga m.in. w opracowaniu rozwiązań prawnych, znalezieniu odpowiedniej lokalizacji, wiarygodnych partnerów oraz dostawców.

PAIiIZ realizuje programy dedykowane ekspansji na rynki perspektywiczne: Go China, Go Africa, Go Arctic, Go India, Go ASEAN oraz Go Iran. W celu bezpośredniego wsparcia polskich firm na miejscu inwestycji, Agencja sukcesywnie uruchamia oddziały zagraniczne.

Szczegółowe informacje na temat usług oferowanych przez PAIiIZ dostępne są na stronie: www.paiz.gov.pl

WSTĘP

Niniejszy raport powstał na zamówienie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych jako kolejna edycja raportów atrakcyjności regionów. Raporty te są publikowane corocznie od 2008, co jest efektem wykorzystania w praktyce gospodarczej badań naukowych prowadzonych od 2002 roku, pod kierunkiem prof. dr hab. H. Godlewskiej-Majkowskiej w Szkole Głównej Handlowej, w Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, w Instytucie Przedsiębiorstwa. Wszyscy Autorzy stanowią trzon zespołu, rozwijającego metodykę pomiaru atrakcyjności inwestycyjnej regionów.

Raport składa się z kilku części. W pierwszej z nich zaprezentowano w sposób syntetyczny gospodarkę województw, zwracając uwagę na jego potencjał społeczno-gospodarczy oraz poziom i strukturę gospodarki. W tej części opracowania znajduje się tabelaryczne, syntetyczne ujęcie najważniejszych informacji społeczno-gospodarczych z uwzględnieniem ocen atrakcyjności inwestycyjnej. Następnie zaprezentowano pozycję województw na tle innych regionów Polski i Unii Europejskiej, zwracając uwagę na najważniejsze dla regionu rodzaje przemysłu oraz sektory wysokiej szansy.

Drugą część raportu poświęcono ukazaniu wewnętrznego zróżnicowania atrakcyjności inwestycyjnej województw w skali powiatów i gmin. W tym celu wykorzystano wyniki badań naukowych Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie odnoszących się do wszystkich gmin i powiatów w Polsce, co czyni zaprezentowane oceny powiatów i gmin porównywalnymi z ocenami innych jednostek w pozostałych województwach Polski.

Trzecia część raportu jest poświęcona prezentacji wiodących instytucji otoczenia biznesu w województwach ze wskazaniem rodzaju wsparcia dla inwestorów. Następnie ukazane jest rozmieszczenie i efekty działalności specjalnych stref ekonomicznych w województwach.

Raport wieńczy aneks, w którym ujęto zestawienie tabelaryczne ocen atrakcyjności inwestycyjnej dla powiatów i gmin województw. Zawiera on również tabelaryczne zestawienie efektów funkcjonowania Specjalnych Stref Ekonomicznych.

W pracy zastosowano dwa podejścia do atrakcyjności inwestycyjnej. Wyróżniono **potencjalną atrakcyjność inwestycyjną** definiowaną jako zespół regionalnych walorów lokalizacyjnych, które mają wpływ na osiągnięcie celów inwestora (np. w postaci kształtowania się kosztów prowadzonej działalności gospodarczej, przychodów ze sprzedaży, rentowności netto oraz konkurencyjności danej inwestycji).

Ponadto zastosowano pojęcie **rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej**, rozumianej jako zdolność regionu do wykreowania satysfakcji klienta - inwestora i wywołania absorpcji

kapitału finansowego i rzeczowego w formie inwestycji. Można ją mierzyć za pomocą efektywności poniesionych nakładów kapitału.¹

Wskaźniki potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej w wersji podstawowej (PAI1) oceniają walory lokalizacyjne regionów. Są one obliczane dla jednostek różnych szczebli podziału statystycznego (gminy, powiaty, podregiony, województwa). Wskaźniki odnoszą się do całości gospodarki narodowej oraz do poszczególnych wybranych sekcji gospodarki: C - przemysłu przetwórczego, G - handlu i napraw, I - zakwaterowania i gastronomii, M - działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Sekcje te stanowią trzon gospodarki regionalnej.

W raportach oprócz wskaźników PAI1 wykorzystano wskaźniki skonstruowane wyłącznie dla województw, w oparciu o wiele cech dostępnych od poziomu województw. Umożliwiają one znacznie szerszy kontekst ocen atrakcyjności inwestycyjnej w porównaniu do wskaźników PAI1. Są to wskaźniki grupy PAI2, opracowane na potrzeby oceny atrakcyjności inwestycyjnej w ujęciu ogólnym, czyli dla gospodarki narodowej, a także w odniesieniu do ww. sekcji gospodarki.

Ponadto w raporcie wykorzystano oceny rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej (RAI), nawiązującej do napływu kapitału inwestycyjnego oraz efektów inwestycji, rozpatrywanych z punktu widzenia produktywności i efektywności poniesionych nakładów. Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna może być odnoszona do poziomu województw ze względu na dostępność danych statystycznych.

Zaproponowane miary są przedmiotem corocznej ewaluacji, dzięki konsultacjom z instytucjami obsługującymi inwestorów zagranicznych, jak i bezpośrednim kontaktom zespołu z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami przedsiębiorców. Z opisem metodycznym pomiaru atrakcyjności inwestycyjnej regionów Polski oraz powiatów i gmin można zapoznać się na stronie **Instytutu Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej** (<http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KNoP/struktura/IP/struktura/ZOB/>), a także w licznych publikacjach naukowych i ekspertyzach.

¹ Szerzej na ten temat m.in. w: *Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski jako źródło przedsiębiorczych przewag konkurencyjnych*, praca zespołowa pod red. H. Godlewskiej-Majkowskiej, Studia i Analizy Instytutu Przedsiębiorstwa, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2012; H. Godlewska-Majkowska, *Polish regions and their investment attractiveness in the EU*, w: *POLAND Competitiveness Report 2013. National and Regional Dimensions*, M. Weresa (editor), Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2013, s. 299-316.

1. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Województwo dolnośląskie należy do trzech najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie regionów Polski obok województw mazowieckiego i śląskiego.

Jego atutami są:

- wysoki poziom rozwoju gospodarczego, znacznie przekraczający średnią krajową,
- bardzo korzystne położenie geopolityczne, z uwagi na sąsiedztwo Niemiec i Republiki Czeskiej, a także atrakcyjne położenie względem rynków zbytu tworzonych przez aglomeracje praską, berlińską i warszawską,
- bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa (drogowa, kolejowa, wodna, lotnicza) i teleinformatyczna:
 - dogodne połączenia drogowe: autostrada A4, drogi międzynarodowe E40, E36, E65 i E67,
 - rozbudowany system linii kolejowych: międzynarodowe linie kolejowe: E30 i E59,
 - dobrze rozwinięta sieć transportu wodnego (system wodny Odry umożliwia transport barkami rzeczny z Dolnego Śląska do zespołu portowego Szczecin – Świnoujście, a poprzez kanały Odra -Sprewa i Odra – Hawela, Dolny Śląsk został włączony do systemu żeglugi śródlądowej Europy zachodniej),
 - port lotniczy Wrocław-Strachowice im. Mikołaja Kopernika, umożliwiający połączenia zagraniczne z Frankfurt, Monachium, Londynem, Kopenhagą, Mediolanem, Dublinem, Nottingham, Dortmundem, Shannon, Glasgow, Liverpool, Sztokholmem, Cork oraz Rzymem,
 - bardzo dobry dostęp do Internetu (pod tym względem województwo należy do najwyższej ocenianych regionów w Polsce),
- obecność licznych uczelni wyższych, wśród których licznie są reprezentowane najlepsze w Polsce jednostki naukowe,
- bogactwo kulturowe (liczne zabytki, wśród których na wyróżnienie zasługują: Hala Stulecia we Wrocławiu oraz Kościoły Pokoju w Świdnicy i Jaworze – obiekty światowego dziedzictwa UNESCO) i walory przyrodnicze (Sudety, Przedgórze Sudeckie) stwarzają podstawy dla rozwoju usług turystycznych
- wysoki poziom rozwoju przemysłu, co uwidacznia specjalizacja tego regionu w prowadzeniu nowoczesnych rodzajów produkcji przemysłowej (przemysł środków transportu, farmaceutyczny, elektronika użytkowa, sprzęt AGD i RTV),
- wysoko rozwinięte rolnictwo, w tym szczególnie produkcja roślinna, stanowiąca fundament rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego,
- liczne podstrefy ekonomiczne, oferujące dogodne warunki prowadzenia działalności gospodarczej inwestorom.

Zbiorną charakterystykę województwa zawiera tabela 1.

Tabela 1. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa dolnośląskiego

Wyszczególnienie	Województwo dolnośląskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	50031	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	2904207	38437239	7,6%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	34717	394987	8,8%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	18365	284187	6,5%
Liczba pracujących w 2015 r. (osoby)	1132	16084	7,0%
Struktura pracujących w 2014 r.	sektor rolniczy 4,8% sektor przemysłowy 35,2% sektor usługowy 60%		11,5% 30,5% 58,0%
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	5446,4	78823,1	6,9%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	16587,7	215594,8	7,7%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Kamiennogórska – Legnicka – Tarnobrzeska – Wałbrzyska			
Oceny wyróżniające województwo dolnośląskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		Gospodarka narodowa klasa A Przemysł kapitałochłonny klasa A Przemysł pracochłonny klasa A Handel i naprawy klasa A Zakwaterowanie i gastronomia klasa B Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa A	
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI		Gospodarka narodowa klasa B Przemysł klasa A Handel i naprawy klasa B Zakwaterowanie i gastronomia klasa A Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa B	
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	lubiński, m. Jelenia Góra, m. Legnica, m. Wrocław, polkowicki, wrocławski	

	Klasa B	głogowski, kamiennogórski, świdnicki, zgorzelecki
Gminy	Klasa A	Bielawa (m), Bogatynia (m-w), Boguszów-Gorce (m), Bolesławiec (m), Bolesławiec (w), Brzeg Dolny (m-w), Chojnów (m), Czernica (w), Długołęka (w), Duszniki-Zdrój (m), Dzierżoniów (m), Głogów (m), Jawor (m), Jedlina-Zdrój (m), Jelenia Góra (m), Jerzmanowa (w), Kamienna Góra (m), Karpacz (m), Kąty Wrocławskie (m-w), Kłodzko (m), Kobierzyce (w), Kowary (m), Kudowa-Zdrój (m), Kunice (w), Legnica (m), Lubań (m), Lubawka (m-w), Lubin (m), Lubin (w), Mściwojów (w), Nowa Ruda (m), Oborniki Śląskie (m-w), Oleśnica (m), Oława (m), Piława Górna (m), Polanica-Zdrój (m), Polkowice (m-w), Rudna (w), Siechnice (m-w), Strzegom (m-w), Strzelin (m-w), Szczawno-Zdrój (m), Świdnica (m), Świebodzice (m), Świeradów-Zdrój (m), Wałbrzych (m), Warta Bolesławiecka (w), Wołów (m-w), Wrocław (m), Zawidów (m), Ząbkowice Śląskie (m-w), Zgorzelec (m), Złotoryja (m), Żarów (m-w)
	Klasa B	Dobromierz (w), Gaworzyce (w), Góra (m-w), Grębocice (w), Jelcz-Laskowice (m-w), Jeżów Sudecki (w), Krośnice (w), Lądek-Zdrój (m-w), Legnickie Pole (w), Miękinia (w), Piechowice (m), Pieńsk (m-w), Podgórzyn (w), Prochowice (m-w), Radków (m-w), Radwanice (w), Siekierczyn (w), Sobótka (m-w), Stronie Śląskie (m-w), Syców (m-w), Szklarska Poręba (m), Środa Śląska (m-w), Trzebnica (m-w), Wisznia Mała (w), Zgorzelec (w), Żukowice (w)

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo dolnośląskie w roku 2015 to 2 904 207 mieszkańców, co stanowiło 7,6% ludności Polski. W województwie dolnośląskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 16,8% osób, produkcyjny: 62,8% i poprodukcyjny: 20,4% (Polska analogicznie: 18%, 62%, 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 36 uczelni wyższych, w których kształcą się 133 tys. studentów, czyli 9,5% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie dolnośląskim 4 wydziały uczelni wyższych otrzymały najwyższą kategorię naukową A+. Wydziałami tymi są: Wydział Elektroniki Mikrosystemów i Fotoniki Politechniki Wrocławskiej, Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych, a także Wydział Biotechnologii Uniwersytetu Wrocławskiego, jak również SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny wydział we Wrocławiu; 24 wydziały otrzymały kategorię – A; 30 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 4 wydziały kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 23 szkoły wyższe nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (zob. aneks, tab.5.). W województwie dolnośląskim do szkół zasadniczych uczęszcza 10% uczniów województwa, natomiast do techników 30,7%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 7,5%, dla porównania w Polsce - 8,5%.² Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 4186,55 zł, czyli 108% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo dolnośląskie dostarczyło w 2014 r. 8,5% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 50031 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 2 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 204%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem sektora usług na poziomie 60% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 4,8% i 35,2% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa ważną rolę odgrywają: produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (21% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (9%), a także produkcja gumy i tworzyw (8%), wyrobów z metali (6%) i produkcja artykułów spożywczych (5%).

Duży potencjał rozwojowy województwa oraz wysoki poziom uprzemysłowienia spowodowały, że Dolny Śląsk jest czołowym producentem pojazdów samochodowych i ich części w skali całego kraju (18% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku) papieru i wyrobów z papieru (10%), oraz chemikaliów i wyrobów chemicznych (7%).

Województwo ma szczególnie silną pozycję wśród województw zajmujących się produkcją komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (28% krajowej ich produkcji sprzedanej). Wyróżnia się także jako region produkujący wyroby tekstylne (24%), urządzenia elektryczne (12%), maszyny i urządzenia (12%), wyroby z gumy i tworzyw sztucznych (11%), produkcja papieru i wyrobów z papieru (10%) oraz produkty z metali (9%).³

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa dolnośląskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego województwa można do nich zaliczyć: górnictwo i przetwórstwo rud miedzi, węgla brunatnego, wydobywanie surowców skalnych mineralnych, produkcję tkanin, produkcję artykułów spożywczych i napojów, produkcję wyrobów z drewna, produkcję wyrobów chemicznych, produkcję maszyn i urządzeń elektrycznych, produkcję maszyn i aparatury elektrycznej, produkcję wyrobów szklarsko-ceramicznych oraz produkcję podzespołów i części pojazdów mechanicznych.

² Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu października 2016 r.) GUS.

³ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Dolnośląskiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego, 1. kwartał 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych inwestycją w województwie dolnośląskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa dolnośląskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory: motoryzacyjny, elektromaszynowy, high-tech oraz BPO. Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Kamiennogórska, Legnicka, Tarnobrzeska i Wałbrzyska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Kamiennogórska**, podstrefy: Bolków (m-w), Gryfów Śląski (m-w), Janowice Wielkie (w), Jawor (m), Jelenia Góra (m), Kamienna Góra (m), Kamienna Góra (w), Lubań (m), Lubań (w), Lubawka (m-w), Mirsk (m-w), Nowogrodziec (m-w), Piechowice (m), Prusice (m-w), Zgorzelec (m), Żmigród (m-w),
- **SSE Legnicka**, podstrefy: Chojnów (m), Chojnów (w), Głogów (m), Gromadka (w), Jawor (m), Kostomłoty (w), Legnica (m), Legnickie Pole (w), Lubin (m), Miękinia (w), Męcinka (m-w), Miłkowice (w), Polkowice (m-w), Prochowice (m-w), Przemków (m-w), Środa Śląska (m-w), Złotoryja (m), Zgorzelec (m), Złotoryja (w),
- **SSE Tarnobrzeska**, podstrefa: Kobierzyce (w),
- **SSE Wałbrzyska**, podstrefy: Bielawa (m), Bolesławiec (m), Brzeg Dolny (m-w), Bystrzyca Kłodzka (m-w), Długołęka (w), Dzierżoniów (m), Góra (m-w), Jelcz-Laskowice (m-w), Kłodzko (m), Kłodzko (w), Kobierzyce (w), Kudowa-Zdrój (m), Nowa Ruda (m), Nowa Ruda (w), Oleśnica (m), Oława (m), Oława (w), Strzegom (m-w), Strzelin (m-w), Syców (m-w), Świdnica (m), Świdnica (w), Świebodzice (m), Twardogóra (m-w), Wałbrzych (m), Wiązów (m-w), Wołów (m-w), Wrocław (m), Ząbkowice Śląskie (m-w), Żarów (m-w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 25% - 45%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

2. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Województwo kujawsko-pomorskie położone jest w środkowej części kraju. Wizytówką województwa jest bardzo dobrze rozwinięte rolnictwo, które stało się podstawą rozwoju inwestycji w przemysł spożywczy. Ponadto z uwagi na tradycje przemysłowe i dostosowane do jego potrzeb szkolnictwo region jest atrakcyjnym miejscem lokalizacji inwestycji przemysłowych.

Do atutów województwa należą:

- położenie w centrum Polski, gdzie krzyżują się ważne szlaki transportowe, w tym linie należące do transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T, co ułatwia dostęp do polskich rynków i dostawców, tak polskich, jak i zagranicznych,
- dobry dostęp do infrastruktury społecznej, w tym szczególnie do jednostek medycznych i uzdrowiskowo-sanatoryjnych,
- bogate zaplecze naukowo – badawcze,
- bogactwo kulturowe (liczne zabytki, wśród których na wyróżnienie zasługuje zespół staromiejski Torunia wpisany na Listę światowego dziedzictwa UNESCO) i walory przyrodnicze (Pojezierze Kujawskie z solankami), stwarzające podstawy dla rozwoju usług turystycznych i związanych z ochroną zdrowia,
- wysoko rozwinięte rolnictwo, zarówno produkcja roślinna jak i produkcja zwierzęca, stanowiące fundament rozwoju przemysłu spożywczego,
- tradycje przemysłowe, szczególnie w zakresie przemysłu chemicznego, środków transportu i elektroniki, co stanowi czynnik ułatwiający znalezienie kontrahentów, jak i absolwentów szkół wyższych i zawodowych o specjalizacjach potrzebnych inwestorom przemysłowym,
- dobre warunki do rozwoju energetyki odnawialnej,
- obecność ośrodków wspierających przepływ nowoczesnych rozwiązań z nauki do przemysłu np. Centrum Transferu Technologii w Toruniu.

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 2.

Tabela 2. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego

Wyszczególnienie	Województwo kujawsko-pomorskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	36379	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	2086210	38437239	5,4%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	17590	394987	4,5%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	16192	284187	5,7%
Liczba pracujących w 2015 r. (osoby)	843	16084	5,2%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 14% sektor przemysłowy 30,9% sektor usługowy 55,1%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	1359,7	78823,1	1,7%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	3046,2	215594,8	1,4%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Pomorska			
Oceny wyróżniające województwo kujawsko-pomorskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m. Bydgoszcz, m.Grudziądz, m.Toruń, m.Włocławek	
	Klasa B	-	
Gminy	Klasa A	Barcin (m-w), Brodnica (m), Bydgoszcz (m), Chełmno (m), Chełmża (m), Ciechocinek (m), Golub-Dobrzyń (m), Grudziądz (m), Inowrocław (m), Osielsko (w), Solec Kujawski (m-w), Świecie (m-w), Toruń (m), Wąbrzeźno (m), Włocławek (m)	
	Klasa B	Aleksandrów Kujawski (m), Białe Błota (w), Janikowo (m-w), Kowal (m), Łysomice (w), Nakło nad Notecią (m-w), Radziejów (m), Rypin (m), Wielka Nieszawka (w)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 2 086 210 mieszkańców, co stanowiło 5,4% ludności Polski. W województwie struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 18,2% osób, produkcyjny: 62,7%, poprodukcyjny: 19% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 18 uczelni wyższych, w których kształci się 62 tys. studentów, czyli 4,4% studentów w skali kraju. Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie kujawsko-pomorskim jeden wydział uczelni wyższej otrzymał najwyższą kategorię naukową A +, jest to: Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; dziesięć wydziałów otrzymało kategorię – A; dwadzieścia cztery wydziały otrzymało kategorię – B; a dwa wydziały kategorię – C. Warto także wspomnieć, że piętnaście szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (aneks, tab.5.).

W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 11,8% uczniów województwa, natomiast do techników 31,2%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 11,9 %, dla porównania w Polsce - 8,5%.⁴ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3504,48 zł, czyli 91 % średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo kujawsko-pomorskie dostarczyło w 2014 r. 4,4% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 36379 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 10 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 172%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem sektora usług 55,1% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 14,0% i 30,9% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa kujawsko-pomorskiego ważną rolę odgrywają: produkcja artykułów spożywczych (24% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja papieru i wyrobów z papieru (13%), produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (11%), produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych oraz produkcja wyrobów z metali (po 10%).

Tradycje przemysłowe województwa oraz korzystne położenie transportowe względem rejonów zaopatrzeniowych spowodowały, że województwo jest czołowym

⁴ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

producentem papieru i wyrobów z papieru w skali całego kraju (19% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku).

Województwo ma też ważną pozycję wśród województw zajmujących się produkcją chemikaliów i wyrobów chemicznych (10% krajowej ich produkcji sprzedanej w 2015 roku) oraz artykułów spożywczych (7%), wyrobów z gumy i tworzyw (7%). Dostarcza ponadto około 7% krajowej produkcji wyrobów z metali, ok 6% produkcji mebli i 5% produkcji poligrafii⁵.

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa kujawsko-pomorskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: sektor rolno-spożywczy, a także dziedziny wzmacniające innowacyjność województwa oraz rozwój otoczenia biznesu.

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie kujawsko-pomorskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa kujawsko-pomorskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory: BPO/SSC, elektroniczny, elektromaszynowy, chemiczny oraz spożywczy.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalną Strefę Ekonomiczną **Pomorską**, w następujących podstrefach:

- **SSE Pomorska**, podstrefy: Barcin (m-w), Brodnica (m), Bydgoszcz (m), Grudziądz (m), Inowrocław (m), Janikowo (m-w), Kowalewo Pomorskie (m-w), Lipno (w), Łysomice (w), Rypin (m), Świecie (m-w), Toruń (m), Wąbrzeźno (w), Włocławek (m).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 55%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

3. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Województwo lubelskie jest położone w środkowowschodniej Polsce. Odznacza się wyjątkowo korzystnymi warunkami rozwoju przemysłu spożywczego, z uwagi na rolniczy charakter przeważającej części województwa oraz bardzo wysoką specjalizację w uprawach

⁵ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

roślin przemysłowych oraz owoców i warzyw. Czystość środowiska przyrodniczego, wielokulturowość oraz walory turystyczne (szczególnie Stare Miasto w Zamościu, wpisane na Listę światowego dziedzictwa UNESCO, parki narodowe: Poleski i Roztoczański oraz 16 parków krajobrazowych) stwarzają tu dobre warunki rozwoju turystyki oraz rozwoju produkcji wyrobów regionalnych, w tym żywności ekologicznej.

Ponadto atutami województwa są:

- korzystne położenie na międzynarodowym szlaku transportowym - paneuropejskim korytarzu Wschód-Zachód, co umożliwia dostęp do rynków zagranicznych, szczególnie Ukrainy i Białorusi,
- stosunkowo niskie koszty pracy (wynagrodzenia koszty pracy: 87,9% średniej krajowej), przy jednoczesnym dostępie do wykwalifikowanych kadr w miastach regionu,
- duży potencjał naukowo-badawczy, dzięki ważnej roli ośrodka lubelskiego w nauce polskiej i szkolnictwie wyższym. W roku 2010 do najlepszych w Polsce jednostek naukowych Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego zaliczyło: Instytut Nawozów Sztucznych w Puławach, Państwowy Instytut Weterynaryjny w Puławach, Wydział Nauk Humanistycznych, Wydział Nauk Społecznych oraz Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytut Medyczny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie, Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Analityki Medycznej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, a także Instytut Europy Środkowo – Wschodniej w Lublinie,
- tradycje przemysłowe, szczególnie w odniesieniu do przemysłu środków transportu, maszynowego, chemicznego oraz spożywczego,
- predyspozycje do rozwoju BPO z uwagi na dostęp do wykwalifikowanych kadr, przy jednoczesnym niewysokim poziomie oczekiwań płacowych.

Zbiorną charakterystykę województwa zawiera tabela 3.

Tabela 3. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa lubelskiego

Wyszczególnienie	Województwo lubelskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	31170	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	2139726	38437239	5,6%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	22700	394987	5,7%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	17332	284187	6,1%
Liczba pracujących w 2015 r. (osoby)	1026	16084	6,4%
Struktura pracujących w 2013 r.	sektor rolniczy 22,0% sektor przemysłowy 23,1% sektor usługowy 54,9%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	808,0	78823,1	1,0%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	1719,7	215594,8	0,8%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Mielecka – Starachowicka – Tarnobrzaska			
Oceny wyróżniające województwo kujawsko-pomorskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m.Chełm, m.Lublin, m.Zamość	
	Klasa B	łęczyński, m.Biała Podlaska	
Gminy	Klasa A	Biała Podlaska (m), Biłgoraj (m), Chełm (m), Kraśnik (m), Lubartów (m), Lublin (m), Łęczna (m-w), Łuków (m), Poniatowa (m-w), Puchaczów (w), Puławy (m), Radzyń Podlaski (m), Rejowiec Fabryczny (m), Świdnik (m), Terespol (m), Tomaszów Lubelski (m), Włodawa (m), Wólka (w), Zamość (m)	
	Klasa B	Dęblin (m), Hrubieszów (m), Janów Lubelski (m-w), Jastków (w), Kazimierz Dolny (m-w), Krasnystaw (m), Lubartów (w), Międzyrzec Podlaski (m), Niemce (w), Opole Lubelskie (m-w), Stoczek Łukowski (m)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 2139726 mieszkańców, co stanowiło 5,6% ludności Polski. W województwie lubelskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 17,9% osób, produkcyjny: 62,1% i poprodukcyjny: 20% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 18 uczelni wyższych, w których kształci się 78 tys. studentów, czyli 5,6% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie lubelskim 9 wydziałów uczelni wyższych otrzymało kategorię naukową A; 28 wydziałów otrzymało kategorię – B; 3 wydziały kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 10 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN. Szczegółowe informacje znajdują się w Aneksie (tabela 5.). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 7,5% uczniów województwa, natomiast do techników 31,2%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim była równa w sierpniu 2016 r. 10,2%. dla porównania w Polsce - 8,5%.⁶ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3676,40 zł, co stanowi 95% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo lubelskie dostarczyło w 2014 r. 3,9% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 31170 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 16 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 178%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem sektora usług 54,9% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 22% i 23,1% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa lubelskiego można zauważyć wyraźną specjalizację w produkcji artykułów spożywczych (21% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku). Wśród pozostałych działów przemysłu wyróżnić można produkcję wyrobów z metali (6%), produkcję maszyn i urządzeń (5%), a także produkcję pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, napojów i produkcję mebli (po 4%). Region jest czołowym producentem napojów w skali całego kraju (7% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku)⁷.

⁶ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

⁷ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Lubelskiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie lubelskim może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa lubelskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory: rolno-spożywczy, energetyczny, maszynowy, logistyka, BPO oraz sektor turystyczny. Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez **Specjalne Strefy Ekonomiczne: Mielecką, Starachowicką i Tarnobrzeską, w następujących podstrefach:**

- **SSE Mielecka** podstrefy: Chełm (m), Kraśnik (m), Lubartów (m), Lublin (m), Międzyrzec Podlaski (m), Radzyń Podlaski (m), Rejowiec Fabryczny (w), Zamość (m),
- **SSE Starachowicka** podstrefy: Puławy (m),
- **SSE Tarnobrzenska** podstrefy: Horodło (w), Janów Lubelski (m-w), Kraśnik (m), Łuków (m), Łuków (w), Poniatowa (m-w), Ryki (m-w), Tomaszów Lubelski (m), Tomaszów Lubelski (w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 50% - 70%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

4. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Województwo lubuskie usytuowane jest w środkowo – zachodniej części Polski, graniczy z Niemcami, co stanowi ważny element ułatwiający międzynarodową współpracę gospodarczą. Czternaście przejść granicznych oraz przynależność do Euroregionu Pro Europa Viadrina oraz Euroregionu "Sprewa-Nysa-Bóbr" zapewniają dobre warunki współpracy gospodarczej. Głównymi ośrodkami społeczno-gospodarczymi i administracyjnymi, a zarazem najbardziej atrakcyjnymi miejscami dla inwestorów są Gorzów Wielkopolski, stanowiący siedzibę administracji rządowej oraz Zielona Góra gdzie znajduje się siedziba władz samorządowych województwa.

Atuty województwa to:

- bardzo korzystne położenie geopolityczne, przy granicy zachodniej, co umożliwia dostęp do atrakcyjnego rynku zbytu Niemiec oraz innych krajów Europy zachodniej,
- korzystne położenie na międzynarodowym szlaku transportowym - paneuropejskim korytarzu Wschód-Zachód, co umożliwia dostęp do rynków zagranicznych,
- bardzo dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna regionalna, zarówno drogowa i kolejowa, dobrze rozwinięta infrastruktura przygraniczna,
- dobrze rozwinięta sieć transportu wodnego (system wodny Odry umożliwia transport do zespołu portowego Szczecin – Świnoujście, a poprzez kanały Odra -Sprewa i Odra – Hawela region został włączony do systemu żeglugi śródlądowej Europy zachodniej,

- bardzo dobry dostęp do Internetu (pod tym względem województwo należy do najwyżej ocenianych regionów w Polsce),
- aktywność w obrębie euroregionów, elementem wyróżniającym Ziemię Lubuską jest transgraniczna lokalizacja międzynarodowego uniwersytetu „Viadrina” kształcącego, między innymi na kierunkach: zarządzanie, zarządzanie międzynarodowe, ekonomia, international business administration, prawo niemieckie, polsko-niemieckie wykształcenie prawnicze, kulturoznawstwo,
- bardzo duża lesistość, atrakcje turystyczne (zwłaszcza Park Mużakowski w gminie Łęknica, wpisany na Listę światowego dziedzictwa UNESCO) oraz liczne jeziora sprzyjające rozwojowi turystyki.

Dobre warunki rozwoju przemysłu dzięki obecności szkół wyższych prowadzących kierunki politechniczne oraz atrakcyjne oferty specjalnych stref ekonomicznych.

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 4.

Tabela 4. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa lubuskiego

Wyszczególnienie	Województwo lubuskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	37635	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	1018075	38437239	2,6%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	4821	394987	1,2%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	6860	284187	2,4%
Liczba pracujących w 2015 r. (osoby)	413	16084	2,6%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 6,3% sektor przemysłowy 35,0% sektor usługowy 58,7%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	760,6	78823,1	1,0%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	1549,7	215594,8	0,7%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Kostrzyńsko-Słubicka – Legnicka – Wałbrzyska			
Oceny wyróżniające województwo kujawsko-pomorskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		-	
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI		Gospodarka narodowa klasa C Przemysł klasa C	
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m.Gorzów Wielkopolski, m.Zielona Góra	
	Klasa B	-	
Gminy	Klasa A	Gorzów Wielkopolski (m), Gubin (m), Kostrzyn nad Odrą (m), Nowa Sól (m), Zielona Góra (m), Żagań (m), Żary (m)	
	Klasa B	Babimost (m-w), Bytom Odrzański (m-w), Kłodawa (w), Krosno Odrzańskie (m-w), Łęknica (m), Słubice (m-w), Sulechów (m-w), Świebodzin (m-w), Zbąszynek (m-w)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska
PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4. Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 1 018 075 mieszkańców, stanowiło to 2,7% ludności Polski. W województwie lubuskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 18,1% osób, produkcyjny: 63,1% i poprodukcyjny: 18,8% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 6 uczelni wyższych, w których kształci się 17 tys. studentów, czyli 1,2% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie lubuskim 2 wydziały uczelni wyższych otrzymały kategorię naukową A; a 8 wydziałów otrzymało kategorię – B. Warto także wspomnieć, że spośród 7 ocenianych szkół jedynie Uniwersytet Zielonogórski znalazł się na liście przygotowanej przez KEJN (aneks, tab. 5.). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 12,7% uczniów województwa, natomiast do techników 33,5%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 8,7%, dla porównania w Polsce - 8,5%.⁸ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3548,93 zł, czyli 92% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo lubuskie dostarczyło w 2014 r. 2,2% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 37635 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 8 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 176%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem sektora usług 58,7% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 6,3% i 35% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa lubuskiego można zauważyć wybijają się kilka działów takich jak: produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (16% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli wraz z produkcją wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania (12%), produkcja artykułów spożywczych (9%), produkcja papieru i wyrobów z papieru (9%) oraz produkcja wyrobów z metali (7%), jak i sama produkcja metali (6%). Region jest czołowym producentem wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli (11% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku), skór i wyrobów ze skór wyprawionych w skali całego kraju (9%) oraz papieru i wyrobów z papieru (7%)⁹.

⁸ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

⁹ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Lubuskiego, I kwartał 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa lubuskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: celulozowo-papierniczy, drzewny, elektroniczny, spożywczy, szklarski i ceramika budowlana, maszynowy, biotechnologia. Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie lubuskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, która została ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa lubuskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa.

W województwie lubuskim sektory strategiczne to:

- motoryzacyjny i elektroniczny,
- drzewny i papierniczy,
- spożywczy,
- szklarski.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Kostrzyńsko-Słubicka, Legnicka, Wałbrzyska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Kostrzyńsko-Słubicka**, podstrefy: Bytom Odrzański (m-w), Czerwieńsk (m-w), Dobiegniew (m-w), Drezdenko (m-w), Gorzów Wielkopolski (m), Gubin (m), Gubin (w), Kargowa (m-w), Kostrzyn nad Odrą (m), Kożuchów (m-w), Krosno Odrzańskie (m-w), Lubsko (m-w), Międzyrzecz (m-w), Nowa Sól (m), Rzepin (m-w), Skwierzyna (m-w), Słubice (m-w), Strzelce Krajeńskie (m-w), Sulechów (m-w), Sulęcín (m-w), Zielona Góra (m), Żary (m),
- **SSE Legnicka**, podstrefa: Iłowa (m-w),
- **SSE Wałbrzyska**, podstrefy: Szprotawa (m-w), Świebodzin (m-w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 55%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

5. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Województwo łódzkie jest położone w centrum Polski, a zarazem w centrum Europy. Jest to region o tradycjach przemysłowych, kojarzony z włókiennictwem i przemysłem odzieżowym. Obecnie w oparciu o trzecie pod względem liczby mieszkańców miasto w Polsce - Łódź, rozwijają się dynamicznie w tym regionie inne rodzaje przemysłu, szczególnie produkcja sprzętu AGD oraz biotechnologiczny.

Atuty województwa stanowią:

- znakomite położenie komunikacyjne - w województwie powstaje węzeł autostrad (w okolicach Strykowa), dzięki czemu województwo będzie miało najlepszą w Polsce lokalizację dla inwestycji przeznaczonych na rynek krajowy,
- dostęp do dużych zasobów pracy, nie tylko w postaci tanich pracowników o niskich kwalifikacjach, ale także wykwalifikowanych pracowników, co jest możliwe dzięki obecności licznych szkół wyższych oraz szkolnictwa zawodowego,
- duży potencjał naukowo - badawczy łódzkich szkół wyższych i ośrodków naukowych,
- znaczne zasoby węgla brunatnego, dzięki czemu województwo dysponuje nadwyżką taniej energii elektrycznej,
- bardzo duże zasoby wód termalnych, które mogą być podstawą rozwoju energii odnawialnej oraz rozwoju funkcji uzdrowiskowych regionu,
- atrakcyjne oferty inwestycyjne dla inwestorów w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych.

Zbiorną charakterystykę województwa zawiera tabela 5.

Tabela 5. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa łódzkiego

Wyszczególnienie	Województwo łódzkie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	41839	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	2493603	38437239	6,5%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	21905	394987	5,5%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	18382	284187	6,5%
Liczba pracujących w 2015 r. (osoby)	1238	16084	7,7%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 12,3% sektor przemysłowy 30,6% sektor usługowy 57,1%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	3097,9	78823,1	3,9%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	5273,8	215594,8	2,5%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Łódzka – Starachowicka			
Oceny wyróżniające województwo łódzkie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		Gospodarka narodowa klasa C Przemysł kapitałochłonny klasa C Przemysł pracochłonny klasa C Handel i naprawy klasa C Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C	
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI		Handel i naprawy klasa B Zakwaterowanie i gastronomia klasa C	
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	bełchatowski, m. Łódź, m. Piotrków Trybunalski, m. Skierniewice	
Gminy	Klasa A	Aleksandrów Łódzki (m-w), Andrespol (w), Bełchatów (m), Brzeziny (m), Kleszczów (w), Konstantynów Łódzki (m), Ksawerów (w), Kutno (m), Łowicz (m), Łódź (m), Nowosolna (w), Pabianice (m), Piotrków Trybunalski (m), Rawa Mazowiecka (m), Rząśnia (w), Rzgów (m-w), Skierniewice (m), Stryków (m-w), Sulmierzyce (w), Tomaszów Mazowiecki (m), Zgierz (m)	
	Klasa B	Główno (m), Łęczyca (m), Ozorków (m), Pabianice (w), Radomsko (m), Sieradz (m), Szczerców (w), Tuszyn (m-w), Wieluń (m-w), Zduńska Wola (m)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 2 493 603 mieszkańców, co stanowiło 6,5% ludności Polski. W województwie łódzkim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 16,8% osób, produkcyjny: 61,4% i poprodukcyjny: 21,8% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 26 uczelni wyższych, w których kształci się 82 tys. studentów, czyli 6% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie łódzkim 19 wydziałów uczelni wyższych otrzymało kategorię naukową A; a 26 wydziałów otrzymało kategorię – B. Warto także wspomnieć, że 23 szkoły wyższe nie otrzymały żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN. Szczegółowe informacje znajdują się w Aneksie (tabela 5.). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 7,7% uczniów województwa, natomiast do techników 28,8%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 9,0%, dla porównania w Polsce - 8,5%.¹⁰ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3788,05 zł, czyli 98% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo łódzkie dostarczyło w 2014 r. 6,1% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 41839 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 6 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 181%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się dominującym udziałem sektora usług 57,1% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 12,3% i 30,6% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa łódzkiego wybijają się kilka działów takich jak: produkcja artykułów spożywczych (21% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (8%), produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (6%), a także produkcja wyrobów z metali (5%).

Region jest czołowym producentem odzieży (29% krajowej produkcji sprzedanej w 2015), wyrobów tekstylnych (22%), wyrobów farmaceutycznych (12%), wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (9%), artykułów spożywczych (8%), produktów z gumy i tworzyw sztucznych (7%), a także produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych

¹⁰ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

i optycznych (6%). Województwo łódzkie ma też 9% udział w krajowym rynku poligrafii i reprodukcji zapasowych nośników informacji.¹¹

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa łódzkiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: energetykę, logistykę, włókiennictwo, sektor rolno-spożywczy, budowlany, chemiczny i biotechnologiczny. Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie łódzkim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa łódzkiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- branża włókiennicza, odzieżowa i dziewiarska,
- zaawansowane materiały budowlane,
- medycyna, farmacja, kosmetyki,
- energetyka, w tym odnawialne źródła energii,
- innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze,
- media, informatyka i telekomunikacja,
- mechatronika.

Inwestycje te w większości przypadków mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Łódzka SSE, Starachowicka SSE, w następujących podstrefach:**

- **Łódzka SSE**, podstrefy: Aleksandrów Łódzki (m-w), Bełchatów (m), Brójce (w), Kleszczów (w), Koluszki (m-w), Konstantynów Łódzki (m), Ksawerów (w), Kutno (m), Łęczyca (m), Łowicz (m), Łódź (m), Opoczno (m-w), Ozorków (m), Paradyż (w), Piotrków Trybunalski (m), Radomsko (m), Rawa Mazowiecka (m), Sieradz (m), Skierniewice (m), Sławno (w), Stryków (m-w), Tomaszów Mazowiecki (m), Tomaszów Mazowiecki (w), Ujazd (w), Widawa (w), Wieluń (m-w), Wola Krzysztoporska (w), Wolbórz (m-w), Wróblew (w), Zduńska Wola (m), Żelów (m-w), Zgierz (m), Zgierz (w), Żychlin (m-w),
- **SSE Starachowicka**, podstrefa: Mniszków (w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 55%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

¹¹ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Łódzkiego, I kwartał 2016 oraz Biuletynu Statystycznego I kwartał 2015, www.stat.gov.pl (26.10.2016) .

6. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Województwo małopolskie jest położone w środkowo-południowej części kraju, graniczy ze Słowacją. Jest to ważny region dla polskiej turystyki z uwagi na atrakcyjne tereny górskie na południu województwa (Tatry i Podhale) oraz liczne zabytki kulturowe. Szczególną rolę dla Małopolski, a także dla gospodarki całej Polski pełni Kraków, dawna stolica Polski, obecnie drugie pod względem wielkości miasto w Polsce. Małopolskę wyróżnia bardzo duża gęstość zaludnienia, co wynika przede wszystkim z rozdrobnienia agrarnego.

Atuty województwa stanowią:

- dogodne połączenia komunikacyjne: główny korytarz tranzytowy z Europy Zachodniej na Ukrainę (autostrada A4), sprzyjające połączenia kolejowe (przez region przebiega również europejski korytarz transportowy TINA III); międzynarodowe lotnisko Kraków–Balice (drugie pod względem wielkości w Polsce); sześć drogowych przejść granicznych oraz jedno kolejowe w Leluchowie,
- duży potencjał naukowy i badawczy krakowskich uczelni wyższych oraz ośrodków naukowych, wśród których bardzo liczną grupę stanowią jednostki naukowe zaklasyfikowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego do najwyższej kategorii
- znaczne zasoby pracy, zarówno niskokwalifikowanej o małych oczekiwaniach płacowych, jak i specjalistów o wysokich kwalifikacjach,
- bardzo duże walory turystyczne, szczególnie należy wyróżnić obiekty należące do listy światowego dziedzictwa UNESCO, takie jak: **Stare Miasto w Krakowie, Auschwitz-Birkenau. Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945), Zabytkowa Kopalnia Soli w Wieliczce, Kalwaria Zebrzydowska: manierystyczny zespół architektoniczny i krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy, a także drewniane kościoły południowej Małopolski - Binarowa, Blizne, Lipnica Murowana, Sękowa)** a także walory przyrodnicze obszarów górskich i Pogórza Karpackiego,
- zachęty inwestycyjne dla inwestorów oferowane w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych.

Zbiorcą charakterystykę województwa zawiera tabela 6.

Tabela 6. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa małopolskiego

Wyszczególnienie	Województwo małopolskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	39834	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	3372618	38437239	8,8%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	50358	394987	12,7%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	25381	284187	8,9%
Liczba pracujących w 2015 r. (osoby)	1270	16084	7,9%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 11,5% sektor przemysłowy 31,2% sektor usługowy 57,3%		11,5% 30,5% 58,0%
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	3269,9	78823,1	4,1%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	14165,9	215594,8	6,6%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Katowicka – Krakowska – Mielecka			
Oceny wyróżniające województwo małopolskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2	Gospodarka narodowa klasa B Przemysł kapitałochłonny klasa B Przemysł pracochłonny klasa B Handel i naprawy klasa B Zakwaterowanie i gastronomia klasa B Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C		
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI	Przemysł klasa C Handel i naprawy klasa C Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa A		
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m. Kraków, m. Nowy Sącz, m. Tarnów, wielicki	

	Klasa B	krakowski, olkuski, oświęcimski
Gminy	Klasa A	Iwernia (m-w), Andrychów (m-w), Bochnia (m), Bochnia (w), Bolesław (w), Brzeszcze (m-w), Bukowno (m), Chrzanów (m-w), Dobczyce (m-w), Gorlice (m), Kęty (m-w), Kłaj (w), Kraków (m), Limanowa (m), Michałowice (w), Mogilany (w), Mszana Dolna (m), Myślenice (m-w), Niepołomice (m-w), Nowy Sącz (m), Olkusz (m-w), Osiek (w), Oświęcim (m), Skawina (m-w), Świątniki Górne (m-w), Tarnów (m), Tarnów (w), Trzebinia (m-w), Wadowice (m-w), Wieliczka (m-w), Wielka Wieś (w), Wolbrom (m-w), Zabierzów (w), Zator (m-w), Zielonki (w)
	Klasa B	Brzesko (m-w), Brzeźnica (w), Chelmek (m-w), Chelmiec (w), Dębno (w), Gdów (w), Grybów (m), Jerzmanowice-Przeginia (w), Jordanów (m), Klucze (w), Kocmyrzów-Luborzyca (w), Krynica-Zdrój (m-w), Krzeszowice (m-w), Liszki (w), Łapanów (w), Mucharz (w), Muszyna (m-w), Nowy Targ (m), Oświęcim (w), Polanka Wielka (w), Przeciszów (w), Sękowa (w), Siepraw (w), Skała (m-w), Skrzyszów (w), Spytkowice (w), Sucha Beskidzka (m), Sułkowice (m-w), Sułoszowa (w), Tomice (w), Tymbark (w), Zakopane (m), Żegocina (w)

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI – rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 3372618 mieszkańców, co stanowiło 8,8% ludności Polski. W województwie małopolskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 18,9% osób, produkcyjny: 62,4% i poprodukcyjny: 18,5% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 31 uczelni wyższych, w których kształci się 177 tys. studentów, czyli 12,6% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie małopolskim 6 wydziałów uczelni wyższych otrzymało najwyższą kategorię naukową A+, są to: Wydział Fizyki i Informatyki Stosowanej Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie, Wydział Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej Akademii Muzycznej w Krakowie, jak również Wydział Chemii, Wydział Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej, Wydział Polonistyki i Wydział Biochemii, Biofizyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; 25 wydziałów otrzymało kategorię – A; 50 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 6 wydziałów kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 16 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN. Szczegółowe informacje znajdują się w Aneksie (tabela 5). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 12,6% uczniów województwa, natomiast do techników 34,3%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa w sierpniu 2016 r. 6,9%, dla porównania w Polsce - 8,5%.¹² Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze

¹² Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 4030,20 zł, czyli 104% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo małopolskie dostarczyło w 2014 r. 7,8% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 39834 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 7 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 191%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem sektora usług 57,3% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 11,5% i 31,2% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa ważną rolę odgrywają: produkcja artykułów spożywczych (16% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja wyrobów z metali (9%), produkcja urządzeń elektrycznych (6%) oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (5%) i produkcja metali (5%).

Tradycje hodowlane spowodowały, że Małopolska jest ważnym producentem skór i wyrobów wyprawianych ze skóry w skali całego kraju (16% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku). Wyróżnia się także jako region wytwarzający metale (9%) i wyroby z metali (9%), urządzenia elektryczne (9%) oraz odzież i produkcja artykułów spożywczych (po 7%).¹³

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa małopolskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: edukacja, szkolnictwo wyższe i nauka, społeczeństwo informacyjne, sektor naukowo-badawczy i sektor zaawansowanych technologii oraz turystyka i kultura. Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie małopolskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa małopolskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- biotechnologia i nauki o życiu,
- energia zrównoważona,
- ICT/BPO/SSC,
- przemysł chemiczny,
- produkcja metali i wyroby metalowe,
- elektrotechnika i przemysł maszynowy,
- przemysły kreatywne i czasu wolnego.

³ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Łódzkiego, I kwartał 2016 oraz Biuletynu Statystycznego I kwartał 2015, www.stat.gov.pl (26.10.2016) .

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Katowicka, Krakowska, Mielecka, w następujących podstrefach:**

- **SSE Katowicka**, podstrefa: Myślenice (m-w),
- **SSE Krakowska**, podstrefy: Andrychów (m-w), Bochnia (m), Bochnia (w), Bukowno (m), Chełmek (m-w), Chrzanów (m-w), Czorsztyn (w), Dąbrowa Tarnowska (m-w), Dobczyce (m-w), Gdów (w), Kraków (m), Limanowa (m), Niepołomice (m-w), Nowy Sącz (m), Oświęcim (m), Skawina (m-w), Słomniki (m-w), Sucha Beskidzka (m), Tarnów (m), Trzebinia (m-w), Wolbrom (m-w), Zabierzów (w), Zator (m-w),
- **SSE Mielecka**, podstrefa: Gorlice (m).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 55%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa – więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

7. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Województwo mazowieckie jest położone w środkowo-wschodniej części Polski na Nizinie Mazowieckiej. Jest to największy i zarazem najbardziej ludny region Polski. Stanowi najbardziej rozwinięte ekonomicznie i najbardziej atrakcyjne inwestycyjnie województwo, dystansując wszystkie regiony Polski pod względem produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca. Charakterystyczną cechą regionu jest zaawansowana serwicyzacja, w której stosownie do wysokiego poziomu rozwoju gospodarczego ważną rolę odgrywają nowoczesne usługi, takie jak pośrednictwo finansowe, usługi dla biznesu, telekomunikacja oraz edukacja. Ponadto na Mazowszu rozwinęły się prawie wszystkie gałęzie przemysłu, w tym szczególnie przemysł środków transportu i rafineryjno-petrochemiczny. Głównym ośrodkiem administracyjnym jest Warszawa, stolica Polski, która wraz ze swoją strefą podmiejską stanowi jeden z najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie obszarów w całym kraju.

Atuty województwa to:

- centralnie położenie na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych oraz lokalizacja w transeuropejskich korytarzach transportowych, zapewniających połączenie z większymi miastami kraju i Europy,
- największy w Polsce międzynarodowy port lotniczy - Lotnisko Chopina w Warszawie, na które przypada prawie 50% całości ruchu pasażerskiego w Polsce, port lotniczy obsługuje około 100 połączeń rejsowych w kraju i na świecie,
- obecność bardzo licznych uczelni i ośrodków naukowych,
- najwyższy w kraju poziom produktu krajowego brutto na osobę,

- duże zasoby pracy, zarówno o niskich kwalifikacjach i niskich oczekiwaniach płacowych, jak specjalistów rozmaitych dziedzin,
- bardzo wysoka wydajność pracy, rekompensująca stosunkowo wysoki poziom wynagrodzeń,
- obecność Warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych - centrum kapitałowego Europy Środkowej i Wschodniej,
- zachęty inwestycyjne dla inwestorów oferowane w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych.

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 7.

Tabela 7. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa mazowieckiego

Wyszczególnienie	Województwo mazowieckie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	71659	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	5349114	38437239	13,9%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	70323	394987	17,8%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	39834	284187	14,0%
Liczba pracujących w 2015 r. (osoby)	2734	16084	17,0%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 11,7% sektor przemysłowy 22,3% sektor usługowy 66,0%		11,5% 30,5% 58,0%
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	39322,3	78823,1	49,9%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	107963	215594,8	50,1%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Łódzka – Starachowicka – Suwalska – Tarnobrzaska – Warmińsko-Mazurska			
Oceny wyróżniające województwo mazowieckie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2	Gospodarka narodowa klasa A Przemysł kapitałochłonny klasa A Przemysł pracochłonny klasa A Handel i naprawy klasa A Zakwaterowanie i gastronomia klasa A Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa A		
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI	Gospodarka narodowa klasa A Przemysł klasa A Handel i naprawy klasa A Zakwaterowanie i gastronomia klasa A Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa A		

Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN		
Powiaty	Klasa A	grodziski, m. st. Warszawa, m.Ostrołęka, m.Płock, m.Radom, m.Siedlce, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni
	Klasa B	legionowski
Gminy	Klasa A	Białobrzegi (m-w), Błonie (m-w), Brwinów (m-w), Ciechanów (m), Czosnów (w), Garwolin (m), Grodzisk Mazowiecki (m-w), Halinów (m-w), Izabelin (w), Jaktorów (w), Józefów (m), Kobyłka (m), Konstancin-Jeziorna (m-w), Kozienice (m-w), Legionowo (m), Lesznowola (w), Łomianki (m-w), M.st.Warszawa (m), Maków Mazowiecki (m), Marki (m), Michałowice (w), Milanówek (m), Mińsk Mazowiecki (m), Mława (m), Nadarzyn (w), Nieporęt (w), Nowy Dwór Mazowiecki (m), Ostrołęka (m), Ostrów Mazowiecka (m), Otwock (m), Ożarów Mazowiecki (m-w), Piaseczno (m-w), Piastów (m), Pionki (m), Płock (m), Płońsk (m), Podkowa Leśna (m), Pruszków (m), Radom (m), Radzymin (m-w), Raszyn (w), Serock (m-w), Siedlce (m), Sierpc (m), Słupno (w), Stare Babice (w), Sulejówek (m), Tarczyn (m-w), Wyszaków (m-w), Żabki (m), Żabia Wola (w), Żyrardów (m)
	Klasa B	Grójec (m-w), Kołbiel (w), Łosice (m-w), Mszczonów (m-w), Radziejowice (w), Rzekuń (w), Siedlce (w), Sochaczew (m), Sokołów Podlaski (m), Węgrów (m), Wieliszew (w), Wołomin (m-w), Zielonka (m), Żelechów (m-w)

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 5349114 mieszkańców, co stanowiło 13,9% ludności Polski. W województwie mazowieckim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 18,6% osób, produkcyjny: 61,4% i poprodukcyjny: 20% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowią 102 uczelnie wyższe, w których kształci się 275 tys. studentów, czyli 19,6% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie mazowieckim 8 wydziałów uczelni wyższych otrzymało najwyższą kategorię naukową A+, są to: Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Kolegium Analiz Ekonomicznych i Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, a także Wydział Historyczny, Wydział Psychologii, Wydział Chemii, Centrum Nowych Technologii UW, Wydział Fizyki i Wydział Matematyki, Informatyki i Mechaniki Uniwersytetu Warszawskiego; 46 wydziałów otrzymało kategorię – A; 85 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 16 wydziałów kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 64 szkoły wyższe nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN. Szczegółowe informacje znajdują się w Aneksie (tabela 5.). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 6,8% uczniów województwa, natomiast do techników 27,4%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 7,6%, dla porównania w Polsce - 8,5%.¹⁴ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 5182,81 zł, czyli 134% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo mazowieckie dostarczyło w 2014 r. 22,2% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 71659 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 1 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 203%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem sektora usług 66% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 11,7% i 22,3% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa mazowieckiego można zauważyć szczególną pozycję kilku działów takich jak: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (18 % wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja artykułów spożywczych (18%) oraz produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (7%).

Jako największy region w Polsce województwo mazowieckie zajmuje czołowe lokaty pod względem pozycji konkurencyjnej w zdecydowanej większości działów przemysłu. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż województwo odznacza się znacznymi udziałami w krajowej produkcji sprzedanej w takich rodzajach produkcji jak:

- produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych. (28% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 r.),
- poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (29%),
- produkcja napojów (30%),
- produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych (24%),
- produkcja artykułów spożywczych (23%),
- produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (25%),
- produkcja urządzeń elektrycznych (21%), produkcja maszyn i urządzeń (20%).
- produkcja papieru i wyrobów z papieru (19%)¹⁵.

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa mazowieckiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: rolnictwo, przemysł, budownictwo, handel, usługi, turystyka (w szczególności zagraniczna), chemiczny, logistyka, sektor spożywczy, wzrost

¹⁴ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

¹⁵ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Mazowieckiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu, rozwój teleinformatyzacji. Poprawa dostępności komunikacyjnej i transportu w regionie, w tym lotnictwa cywilnego, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie mazowieckim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa mazowieckiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- spożywczy,
- budowlany,
- BPO.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Łódzka, Starachowicka, Suwalska, Tarnobrzaska, Warmińsko-Mazurska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Łódzka**, podstrefy: Grodzisk Mazowiecki (m-w), Warszawa (m), Płock (m), Pruszków (m), Raciąż (m), Sochaczew (m), Żyrardów (m),
- **SSE Starachowicka**, podstrefy: Iłża (m-w), Szydłowiec (m-w),
- **SSE Suwalska**, podstrefy: Małkinia Górna (w), Ostrów Mazowiecka (m),
- **SSE Tarnobrzaska**, podstrefy: Mińsk Mazowiecki (w), Nowe Miasto nad Pilicą (m-w), Ożarów Mazowiecki (m-w), Pilawa (m-w), Pionki (m), Przasnysz (w), Radom (m), Siedlce (m), Siedlce (w), Węgrów (m), Wyszaków (m-w),
- **SSE Warmińsko-Mazurska**, podstrefy: Ciechanów (m), Ciechanów (w), Mława (m), Ostrołęka (m), Płońsk (m), Pomiechówek (w), Zakroczym (m-w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 55%, w większości podregionów województwa, za wyjątkiem Warszawy (15% - 35% do 31.12.2017 r., i 10% - 30% od 1.01.2018 r.) i podregionu ciechanowsko-płockiego (20-40%), w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

8. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Województwo opolskie jest położone w południowo-zachodniej części Polski. Jest to region o bardzo intensywnym rolnictwie, dzięki czemu stanowi korzystne miejsce lokalizacji dla przemysłu spożywczego. Sprzyja temu nie tylko wysoki poziom kultury rolnej,

ale i bardzo żyzne gleby. Opolszczyzna to region o długotrwałych tradycjach przemysłowych, szczególnie w dziedzinie przemysłu spożywczego, mineralnego, metalowego, maszynowego oraz chemicznego. Położenie przygraniczne oraz liczne przejścia graniczne (drogowe i kolejowe) predestynuje ten region do współpracy z Republiką Czeską oraz Niemcami.

Atuty województwa stanowią ponadto:

- Położenie na głównych krajowych i europejskich szlakach komunikacyjnych i transportowych (autostrada A 4),
- Doskonały dostęp do żeglugi śródlądowej, dzięki Odrze oraz kanałowi Gliwice-Kędzierzyn Koźle (port w Kędzierzynie jest największym portem śródlądowym w Polsce),
- Dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna, w tym dostęp do Internetu (województwo należy pod tym względem do przodujących w kraju),
- Obecność uczelni wyższych,
- Bogate zasoby dla przemysłu mineralnego - możliwość specjalizacji w sektorach wspierających przemysł budowlany,
- Wielokulturowość mieszkańców województwa, z czego wynika ich tolerancja i otwartość na napływ kapitału zagranicznego, cechę tę wzmacnia przynależność Opolszczyzny do Euroregionów Pradziad i Śląsk.

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 8.

Tabela 8. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa opolskiego

Wyszczególnienie		Województwo opolskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy				
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)		36299	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)		996011	38437239	2,6%
Potencjał zasobów pracy				
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)		8424	394987	2,1%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)		7060	284187	2,5%
Liczba pracujących w 2015 r. (tysiące osób)		391	16084	2,4%
Struktura pracujących w 2015 r.		sektor rolniczy 10,3% sektor przemysłowy 35,9% sektor usługowy 53,8%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie				
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)		852	78823,1	1,1%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)		2327,1	215594,8	1,1%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie				
– Katowicka – Starachowicka – Wałbrzyska				
Oceny wyróżniające województwo opolskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)				
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		Przemysł pracochłonny klasa C		
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI		Gospodarka narodowa klasa C Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C		
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN				
Powiaty	Klasa A	m. Opole		
Gminy	Klasa A	Brzeg (m), Kędzierzyn-Koźle (m), Namysłów (m-w), Opole (m), Skarbimierz (w), Tułowice (w), Zdzeszowice (m-w)		
	Klasa B	Bierawa (w), Chrzastowice (w), Dobrzeń Wielki (w), Gogolin (m-w), Grodków (m-w), Kluczbork (m-w), Krapkowice (m-w), Lubsza (w), Łubniany (w), Nysa (m-w), Prudnik (m-w), Strzelce Opolskie (m-w), Ujazd (m-w)		

Objaśnienia:

(m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 996011 mieszkańców, co stanowiło 2,6% ludności Polski. W województwie opolskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 16% osób, produkcyjny: 63,8% i poprodukcyjny: 20,2% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 6 uczelni wyższych, w których kształci się 25 tys. studentów, czyli 1,8% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie opolskim 2 wydziały uczelni wyższych otrzymało kategorię naukową A; 11 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 2 wydziały kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 3 szkoły wyższe nie otrzymały żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN. Szczegółowe informacje znajdują się z aneksie w tabeli 5. W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 13% uczniów województwa, natomiast do techników 34,9%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 9,0%, dla porównania w Polsce - 8,5%.¹⁶ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3806,64 zł, czyli 98% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo opolskie dostarczyło w 2014 r. 2,1% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 36299 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 11 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 166%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się umiarkowanym udziałem sektora usług 53,8% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 10,3% i 35,9% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa opolskiego wybijają się kilka działów takich jak: produkcja artykułów spożywczych (18%), produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (14%), produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (10%), produkcja wyrobów z metali (9%), a także produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (8%). Z uwagi na to, że województwo należy do najmniejszych regionów, poza produkcją chemikaliów i wyrobów chemicznych (6%), a także produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (5%) nie stanowi potentata na polskim rynku¹⁷

¹⁶ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

¹⁷ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Opolskiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie opolskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa opolskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- spożywczy,
- chemiczny,
- budowlany.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Katowicka, Starachowicka, Wałbrzyska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Katowicka**, podstrefy: Głucholazy (m-w), Gogolin (m-w), Kędzierzyn-Koźle (m), Kietrz (m-w), Krapkowice (m-w), Olesno (m-w), Strzelce Opolskie (m-w), Ujazd (m-w),
- **SSE Starachowicka**, podstrefa: Tułowice (w),
- **SSE Wałbrzyska**, podstrefy: Dąbrowa (w), Grodków (m-w), Kluczbork (m-w), Lewin Brzeski (m-w), Namysłów (m-w), Niemodlin (m-w), Nysa (m-w), Opole (m), Otmuchów (m-w), Praszka (m-w), Prudnik (m-w), Skarbimierz (w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 55%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

.

9. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Województwo podkarpackie położone jest na południowym wschodzie Polski. Graniczy ze Słowacją (na południu) i Ukrainą (na wschodzie). Region wyposażony jest w bogate złoża kopalniane takie jak: siarka, ropa naftowa oraz gaz ziemny, a także surowce mineralne: gipsy, piaskowce i wapienie wydobywane na bieżąco w czynnych, nowoczesnych kopalniach. Główne sektory gospodarki to: rolniczy, przemysłowy, wydobywczy, spożywczy, farmaceutyczny, lotniczy oraz informatyczny.

Głównymi atutami województwa są:

- rozwijający się przemysł lotniczy,
- silnie rozwinięty przemysł farmaceutyczny, informatyczny i spożywczy,
- powstanie Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego w Rzeszowie,

- dobre połączenia komunikacyjne: międzynarodowy port lotniczy, autostrada A4, przebiegające przez województwo główne korytarze transportowe sieci TINA,
- surowce kopalniane takie jak: siarka, ropa naftowa oraz gaz ziemny, surowce mineralne, które wydobywane są głównie w jego górzystej, południowej części: piaskowce, wapienie, gipsy (w tym gips alabastrowy), glinki ceramiczne, piaski (w tym piaski szklarskie) i żwiry, a także torf, wody mineralne i geotermalne,
- duże połacie lasów czynią województwo istotnym dostawcą drewna oraz dają możliwości wykorzystania biomasy drzewnej dla produkcji energii odnawialnej,
- dostępność wysoko wyszkolonych kadr zarządzających i technicznych zwłaszcza w przemyśle lotniczym, elektromaszynowym, chemicznym (Politechnika Rzeszowska jest największą uczelnią techniczną południowo-wschodniej Polski, z jedynym w kraju ośrodkiem kształcenia pilotów lotnictwa cywilnego).

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 9.

Tabela 9. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa podkarpackiego

Wyszczególnienie	Województwo podkarpackie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	31642	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	2127657	38437239	5,5%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	18970	394987	4,8%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	17401	284187	6,1%
Liczba pracujących w 2015 r. (tysiące osób)	797	16084	5,0%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 16,2% sektor przemysłowy 31,2% sektor usługowy 52,6%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	2568,5	78823,1	3,3%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	6003,7	215594,8	2,8%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Krakowska – Mielecka – Tarnobrzaska			
Oceny wyróżniające województwo podkarpackie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C	
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m. Krosno, m. Rzeszów, m. Tarnobrzeg	
	Klasa B	m. Przemyśl	
Gminy	Klasa A	Boguchwała (m-w), Dębica (m), Dębica (w), Jarosław (m), Jasło (m), Krosno (m), Krościenko Wyżne (w), Leżajsk (m), Lubaczów (m), Łańcut (m), Mielec (m), Przemyśl (m), Przeworsk (m), Rzeszów (m), Sanok (m), Stalowa Wola (m), Tarnobrzeg (m)	
	Klasa B	Czarna (w), Dukla (m-w), Głogów Małopolski (m-w), Gorzyce (w), Krasne (w), Lesko (m-w), Łańcut (w), Medyka (w), Miejsce Piastowe (w), Nowa Dęba (m-w), Ostrów (w), Radymno (m), Trzebownisko (w), Żyraków (w)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 2 127 657 mieszkańców, co stanowiło 5,5% ludności Polski. W województwie podkarpackim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 18,5% osób, produkcyjny: 63,3% i poprodukcyjny: 18,2% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 14 uczelni wyższych, w których kształci się 56 tys. studentów, czyli 4% studentów w skali kraju. Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie podkarpackim 2 wydziały uczelni wyższych otrzymało kategorię naukową A; 12 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 2 wydziałów kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 12 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN. Szczegółowe informacje znajdują się w Aneksie w tabeli 5. W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 10% uczniów województwa, natomiast do techników 35,6%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 11,6%, dla porównania w Polsce - 8,5%.¹⁸ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3484,71 zł, czyli 90% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo podkarpackie dostarczyło w 2014 r. 3,9% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 31642 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 15 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 182%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem sektora usług 52,6% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 16,2% i 31,2% pracujących (GUS, BDL 2015). W strukturze przemysłu województwa podkarpackiego istotny udział mają takie działy jak: produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (13% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (13%), produkcja pozostałego sprzętu transportowego (10%), produkcja wyrobów z metali (10%), produkcja artykułów spożywczych (8%), produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli wraz z produkcją wyrobów ze słomy i wikliny (8%), a także produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (7%).

W skali całego kraju region jest wiodącym producentem sprzętu lotniczego, co znajduje odzwierciedlenie w 19-procentowym udziale województwa w krajowej wartości produkcji sprzedanej działu „produkcja pozostałego sprzętu transportowego”. Podkarpackie jest też ważnym producentem wyrobów z drewna oraz korka, słomy i wikliny (9% krajowej

¹⁸ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku), a także wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (6%)¹⁹.

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa podkarpackiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: lotniczy, elektromaszynowy, rolno-spożywczy, chemiczny oraz turystyczny.

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych inwestycjami w województwie podkarpackim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, tworzona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa podkarpackiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa.

Są to sektory:

- lotniczy,
- informatyczny,
- odlewniczy.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Krakowska, Mielecka, Tarnobrzeska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Krakowska**, podstrefy: Boguchwała (m-w), Krosno (m), Nowa Sarzyna (m-w),
- **SSE Mielecka**, podstrefy: Dębica (m), Dębica (w), Głogów Małopolski (m-w), Jarosław (m), Kolbuszowa (m-w), Krosno (m), Leżajsk (m), Leżajsk (w), Lubaczów (m), Łańcut (m), Mielec (m), Ostrów (w), Radymno (w), Ropczyce (m-w), Rzeszów (m), Sanok (m), Sędziszów Małopolski (m-w), Trzebownisko (w), Zagórz (m-w),
- **SSE Tarnobrzeska**, podstrefy: Baranów Sandomierski (m-w), Gorzyce (w), Jasło (m), Jedlicze (m-w), Nowa Dęba (m-w), Orły (w), Przemyśl (m), Rudnik nad Sanem (m-w), Rymanów (m-w), Stalowa Wola (m), Tarnobrzeg (m).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 50% - 70%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

¹⁹ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Podkarpackiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

10. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Województwo podlaskie położone jest w północno-wschodniej Polsce. Graniczy z Litwą oraz Białorusią. Jest to region głównie rolniczy, z dynamicznie rozwijającym się sektorem spożywczym, a w szczególności przetwórstwem mleka, mięsa, drobiu oraz zbóż, a także z sektorami: lekkim, drzewnym, budowlanym i maszynowym.

Do atutów województwa podlaskiego można zaliczyć:

- położenie w geograficznym centrum Europy oraz w Unii Europejskiej, co odgrywa zasadniczą rolę zarówno w transporcie lokalnym, jak i transporcie międzynarodowym,
- na terenie województwa zlokalizowanych jest wiele tranzytowych dróg szybkiego ruchu, z których najważniejszą jest Berlin – Warszawa – Grodno – Sankt Petersburg i trasa Warszawa – Helsinki (część drogi ekspresowej – Via Baltica, która łączy kraje nadbałtyckie z zachodnią Europą),
- duży areał użytków zielonych stwarza warunki do hodowli bydła, głównie mlecznego, co znalazło wyraz w wiodącej pozycji województwa podlaskiego na rynku,
- ze względu na dobre warunki dla hodowli zwierząt istnieją możliwości rozwoju produkcji energii odnawialnej,
- kapitał ludzki województwa tworzą największe w regionie uczelnie wyższe:
 - Uniwersytet w Białymstoku – główne kierunki kształcenia: informatyka, biologia, chemia, ekonomia, fizyka, matematyka, ochrona środowiska, prawo, socjologia, filologia wschodniosłowiańska,
 - Politechnika Białostocka – główne kierunki kształcenia: architektura i urbanistyka, automatyka przemysłowa, budownictwo, elektronika i telekomunikacja, inżynieria elektryczności, informatyka, inżynieria ochrony środowiska, mechanika i budowa maszyn, zarządzanie produkcją,
- wysoko ocenione (kategoria I) przez Ministerstwo Edukacji i Szkolnictwa Wyższego uczelnie:
 - Uniwersytet Medyczny w Białymstoku; Wydział Lekarski z Oddziałem Stomatologii oraz Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej,
 - Uniwersytet Medyczny w Białymstoku,
 - Uniwersytet w Białymstoku; Wydział Nauk o Zdrowiu oraz Wydział Fizyki,
- niskim kosztem pracy towarzyszy relatywnie wysoka wydajność pracy,
- stosunkowo też wysoka innowacyjność w porównaniu do osiągniętego poziomu rozwoju gospodarczego,
- w regionie znajdują się cztery parki narodowe: Białowiecki Park Narodowy (wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO), Biebrzański Park Narodowy, Narwiański Park Narodowy, Wigierski Park Narodowy.

Zbiorną charakterystykę województwa zawiera tabela 10.

Tabela 10. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa podlaskiego

Wyszczególnienie	Województwo podlaskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	32350	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	1188800	38437239	3,1%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	10855	394987	2,7%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	9178	284187	3,2%
Liczba pracujących w 2014 r. (tysiące osób)	482	16084	3,0%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 23,9% sektor przemysłowy 24,7% sektor usługowy 51,4%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	415,8	78823,1	0,5%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	453,8	215594,8	0,2%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Suwalska – Tarnobrzeska			
Oceny wyróżniające województwo kujawsko-pomorskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2			
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI			
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m. Białystok, m. Łomża	
Gminy	Klasa A	Białystok (m), Brańsk (m), Hajnówka (m), Łomża (m), Sejny (m), Suwałki (m), Wysokie Mazowieckie (m)	
	Klasa B	Augustów (m), Bielsk Podlaski (m), Czeremcha (w), Grajewo (m), Juchnowiec Kościelny (w), Łapy (m-w), Narewka (w), Siemiatycze (m), Supraśl (m-w), Wasilków (m-w), Zambrów (m)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,
PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 1 188 800 mieszkańców, co stanowiło 3,1% ludności Polski. W województwie podlaskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 17,4% osób, produkcyjny: 63,2% i poprodukcyjny: 19,4% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 16 uczelni wyższych, w których kształci się 36 tys. studentów, czyli 2,6% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie podlaskim 1 wydział uczelni wyższej otrzymał najwyższą kategorię naukową A+, jest to: Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku; 7 wydziałów otrzymało kategorię – A; 14 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 2 wydziały kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 12 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (aneks, tab. 5.) W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 7,1% uczniów województwa, natomiast do techników 31%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa w sierpniu 2016 r. 10,7%, dla porównania w Polsce - 8,5%.²⁰ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3542,25 zł, czyli 92% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo podlaskie dostarczyło w 2014 r. 2,2% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 32350 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 13 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 179%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się średnim udziałem sektora usług 51,4% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 23,9% i 24,7% pracujących (GUS, BDL 2016).

Województwo podlaskie odznacza się silną specjalizacją w produkcji artykułów spożywczych. W roku 2015 sektor spożywczy stanowił aż 56% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu Podlasia. W strukturze przemysłu województwa na uwagę zasługuje jeszcze produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli wraz z produkcją wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania (8%), produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (7%) oraz produkcja maszyn i urządzeń (6%).

W skali całego kraju województwo podlaskie jest ważnym producentem wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli (5% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku

²⁰ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

oraz artykułów spożywczych (6%)²¹. Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa podlaskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: przemysł spożywczy, przemysł maszynowy, przemysł drzewny i meblarski, przemysł turystyczny. Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie podlaskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, tworzona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa podlaskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- spożywczy,
- maszynowy,
- turystyczny.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Suwalska, Tarnobrzaska, w następujących podstrefach:**

- SSE Suwalska, podstrefy: Białystok (m), Bielsk Podlaski (m), Czyżew (m-w), Grajewo (m), Hajnówka (m), Suwałki (m), Suwałki (w), Łomża (m), Narewka (w), Nowogród (m-w), Sejny (m), Siemiatycze (w), Szczuczyn (m-w), Zabłudów (m-w)
- SSE Tarnobrzaska, podstrefa: Łapy (m-w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 50% - 70%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

11. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gospodarka województwa pomorskiego jest jedną z lepiej rozwijających się w Polsce. Nadmorskie położenie sprzyja rozwojowi gospodarki morskiej w regionie: budową i naprawą okrętów oraz obsługą portów. Położenie sprzyja również rozwojowi rybołówstwa oraz turystyki. W ciągu ostatnich kilku lat prężnie rozwija się szkutnictwo. W niewielkich stocznjach powstają zarówno nowoczesne jachty, jak i repliki średniowiecznych łodzi.

Na atuty województwa składają się następujące elementy:

²¹ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Podlaskiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

- w województwie funkcjonują dwa parki naukowo-technologiczne i dwie specjalne strefy ekonomiczne. Na ich terenach działają min. nowoczesne zakłady produkujące podzespoły elektroniczne i nowoczesne zakłady farmakologiczne,
- na obrzeżach Gdańska powstaje mała „Dolina Krzemowa”, gdzie swoje siedziby mają m.in. producent urządzeń kontroli dostępu (Stel), producent oprogramowania multimedialnego (Young Digital Planet) oraz ośrodek badawczo-rozwojowy firmy Intel Technology Poland. Pod Gdańskiem działa firma DGT, znany producent nowoczesnych systemów łączności. W Pomorskiem działa 8 procent wszystkich polskich firm informatycznych, ponadto w województwie produkuje się 18% oprogramowania komputerowego,
- Pomorze jest światowym liderem wyrobów bursztyniarskich. W ponad 3 tys. małych zakładów pracuje około 10 tys. rzemieślników i artystów projektujących biżuterię. Ich roczne przychody, zwłaszcza z eksportu, ocenia się na ponad 300 mln dolarów. W 2006 roku zostało otwarte w Gdańsku jedyne na świecie Muzeum Bursztynu,
- bogate walory przyrodnicze dla rozwoju turystyki,
- region posiada ważny kompleks portowy, pełniący funkcje ogólnokrajowe i międzynarodowe,
- województwo dysponuje bardzo dobrze rozwiniętą bazą naukowo-dydaktyczną w postaci uczelni wyższych i instytucji badawczych. Cechą wyróżniającą system kształcenia w regionie są uczelnie kształcące na kierunkach związanych z gospodarką morską wysoko oceniane (kategoria I) przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Instytut Budownictwa Wodnego, Instytut Morski).

Zbiorną charakterystykę województwa zawiera tabela 11.

Tabela 11. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa pomorskiego

Wyszczególnienie	Województwo pomorskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	42558	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	2307710	38437239	6,0%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	24427	394987	6,2%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	17535	284187	6,2%
Liczba pracujących w 2015 r. (tysiące osób)	995	16084	6,2%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 6,6% sektor przemysłowy 32,7% sektor usługowy 60,7%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	2979,5	78823,1	3,8%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	9304,8	215594,8	4,3%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Pomorska – Słupska			
Oceny wyróżniające województwo pomorskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2	Gospodarka narodowa klasa C Przemysł kapitałochłonny klasa B Przemysł pracochłonny klasa C Handel i naprawy klasa C Zakwaterowanie i gastronomia klasa B Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C		
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI	Gospodarka narodowa klasa C Przemysł klasa B Handel i naprawy klasa C Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C		
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m. Gdańsk, m. Gdynia, m. Słupsk, m. Sopot	
	Klasa B	gdański, pucki	
Gminy	Klasa A	Chojnice (m), Człuchów (m), Gdańsk (m), Gdynia (m), Jastarnia (m), Kolbudy (w), Kosakowo (w), Kościerzyna (m), Kwidzyn (m), Lębork (m), Malbork (m), Pruszcz Gdański (m), Pruszcz Gdański (w), Puck (m), Reda (m), Rumia (m), Słupsk (m), Sopot (m), Starogard Gdański (m), Tczew (m), Ustka (m), Wejherowo (m), Władysławowo (m)	
	Klasa B	Bytów (m-w), Cedry Wielkie (w), Dzierżgoń (m-w), Kobylnica (w), Krokowa (w), Krynica Morska (m), Łeba (m), Nowy Dwór Gdański (m-w), Skórcz (m), Słupsk (w), Tczew (w), Ustka (w), Żukowo (m-w)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 2307710 mieszkańców, co stanowiło 6% ludności Polski. W województwie pomorskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 19,4% osób, produkcyjny: 62,2% i poprodukcyjny: 18,4% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 27 uczelni wyższych, w których kształcą się 98 tys. studentów, czyli 6,8% studentów w skali kraju. Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie pomorskim 1 wydział uczelni wyższej otrzymał najwyższą kategorię naukową A+, jest to: Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego; 12 wydziałów otrzymało kategorię – A; 31 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 4 wydziały kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 5 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (aneks: tab. 5). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 12,6% uczniów województwa, natomiast do techników 29,4%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we wrześniu 2015 r. 7,5%, dla porównania w Polsce - 8,5%.²² Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 4292,19 zł, czyli 111% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo pomorskie dostarczyło w 2014 r. 5,7% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 42558 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 5 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 187%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem sektora usług 60,7% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 6,6% i 32,7% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa pomorskiego można zauważyć szczególną pozycję kilku działów takich jak: produkcja artykułów spożywczych (14 % wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (9%), produkcja wyrobów z metali (7%), zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę (6%) oraz produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (5%).²³

Jako region nadmorski województwo pomorskie odznacza się znacznym udziałem w krajowej produkcji sprzedanej działu „Produkcja pozostałego sprzętu transportowego”. Udział

²² Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

²³ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Pomorskiego 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

ten wyniósł w roku 2015 15%. Ponadto wyróżnia spośród innych województw jako ważny producent w takich rodzajach produkcji jak:

- produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (19%),
- produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania (8%),
- produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń (7%),
- produkcja maszyn i urządzeń (6%),
- produkcja artykułów spożywczych (6%).

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa pomorskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: high-tech, logistyka, sektor morski, turystyka, sektor rolno-spożywczy. Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie pomorskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa pomorskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- BPO/SSC/BSS,
- energetyka,
- ICT,
- logistyka,
- chemia lekka,
- motoryzacyjny.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Pomorska, Słupska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Pomorska** podstrefy: Chojnice (w), Czarna woda (m), Człuchów (w), Gdańsk (m), Gdynia (m), Gniewino (w), Krokowa (w), Kwidzyn (m), Liniewo (w), Łeba (m), Malbork (m), Starogard Gdański (m), Sztum (m-w), Tczew (m), Tczew (w),
- **SSE Słupska** podstrefy: Czarne (m-w), Debrno (m-w), Lębork (m), Słupsk (m), Słupsk (w), Ustka (m).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 55%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

12. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Województwo śląskie jest jednym z najatrakcyjniejszych województw pod względem atrakcyjności inwestycyjnej. Potwierdza to wysoka wartość PKB, jaką tworzy region. Wpływa na to szereg czynników związanych głównie zasobami naturalnymi województwa, które zdeterminowały rozwój gospodarczy regionu.

Głównymi atutami województwa są:

- największy w Polsce zespół miejski, tworzący wyjątkowy potencjał inwestycyjny,
- największy w Polsce węzeł komunikacyjny sprzyjający rozwojowi przemysłu o licznych powiązaniach kooperacyjnych. Dobre połączenia komunikacyjne zapewniają: Międzynarodowy Port Lotniczy „Katowice”, autostrada A4, droga E40 (trasa europejska), droga E75 (trasa europejska), oraz bezpośrednie połączenia kolejowe z takimi miastami jak: Berlin, Wiedeń, Budapeszt, Bratysława, Praga, Moskwa, Hamburg,
- najsilniej uprzemysłowiony region Polski, o specjalizacjach tradycyjnych (górnictwo, hutnictwo, maszynowy), ale poddawany skutecznej restrukturyzacji,
- liczne podstrefy ekonomiczne oferujące atrakcyjne tereny inwestycyjne,
- główne kierunki kształcenia w województwie odnoszą się do nauk ścisłych i kierunków technicznych (Politechnika Częstochowska, Politechnika Śląska), co głównie wynika z cech gospodarki regionu,
- województwo posiada szerokie możliwości inwestowania, co potwierdzają bardzo wysokie oceny potencjalnej, jak i rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej dla: gospodarki narodowej, przemysłu kapitałochłonnego, pracochłonnego, handlu, turystyki, pośrednictwa finansowego usług dla biznesu oraz edukacji.

Zbiorną charakterystykę województwa zawiera tabela 12.

Tabela 12. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa śląskiego

Wyszczególnienie		Województwo śląskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy				
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)		46499	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)		4570849	38437239	11,9%
Potencjał zasobów pracy				
Absolwenci szkół wyższych w 20145 r. (osoby)		38683	394987	9,8%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)		29801	284187	10,5%
Liczba pracujących w 2015 r. (tysiące osób)		1761	16084	10,9%
Struktura pracujących w 2015 r.		sektor rolniczy 2,6% sektor przemysłowy 39,8% sektor usługowy 57,6%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie				
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)		5598,2	78823,1	7,1%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)		18226,2	215594,8	8,5%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie				
– Katowicka – Mielecka				
Oceny wyróżniające województwo śląskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)				
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		Gospodarka narodowa klasa B Przemysł kapitałochłonny klasa B Przemysł pracochłonny klasa A Handel i naprawy klasa A Zakwaterowanie i gastronomia klasa C Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa B		
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI		Gospodarka narodowa klasa C Przemysł klasa B Handel i naprawy klasa C Zakwaterowanie i gastronomia klasa C Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C		
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN				
Powiaty	Klasa A	bieruńsko-lędziński, m.Bielsko-Biała, m.Bytom, m.Chorzów, m.Częstochowa, m.Dąbrowa Górnicza, m.Gliwice, m.Jastrzębie-Zdrój, m.Jaworzno, m.Katowice,		

		m.Mysłowice, m.Piekary Śląskie, m.Ruda Śląska, m.Rybnik, m.Siemianowice Śląskie, m.Sosnowiec, m.Świętochłowice, m.Tychy, m.Zabrze, m.Żory, mikołowski
	Klasa B	będziński, pszczyński, tarnogórski
Gminy	Klasa A	Bestwina (w), Będzin (m), Bielsko-Biała (m), Bieruń (m), Bobrowniki (w), Buczkowice (w), Bytom (m), Chełm Śląski (w), Chorzów (m), Cieszyn (m), Czechowice-Dziedzice (m-w), Czeladź (m), Czernichów (w), Częstochowa (m), Dąbrowa Górnicza (m), Gliwice (m), Goczałkowice-Zdrój (w), Hażlach (w), Imielin (m), Jasienica (w), Jastrzębie-Zdrój (m), Jaworze (w), Jaworzno (m), Katowice (m), Knurów (m), Kozy (w), Łędziny (m), Lubliniec (m), Łaziska Górne (m), Mikołów (m), Mszana (w), Mysłowice (m), Olsztyn (w), Orontowice (w), Ożarów (w), Pawłowice (w), Piekary Śląskie (m), Poczesna (w), Porąbka (w), Psary (w), Pszczyna (m-w), Pszów (m), Pyskowice (m), Racibórz (m), Radlin (m), Radzionków (m), Ruda Śląska (m), Rybnik (m), Rydułtowy (m), Siemianowice Śląskie (m), Skoczów (m-w), Sławków (m), Sosnowiec (m), Strumień (m-w), Suszec (w), Świerklany (w), Świętochłowice (m), Tarnowskie Góry (m), Tychy (m), Ustroń (m), Wilamowice (m-w), Wodzisław Śląski (m), Wojkowice (m), Wyry (w), Zabrze (m), Zawiercie (m), Zebrzydowice (w), Żory (m), Żywiec (m)
	Klasa B	Bojszowy (w), Brenna (w), Chybie (w), Czerwionka-Leszczyny (m-w), Dębowiec (w), Gaszowice (w), Godów (w), Goleszów (w), Gorzyce (w), Herby (w), Jejkowice (w), Kalety (m), Kamienica Polska (w), Kornowac (w), Krupski Młyn (w), Lipowa (w), Lubomia (w), Łazy (m-w), Łękawica (w), Łodygowice (w), Marklowice (w), Miasteczko Śląskie (m), Miedźna (w), Mierzęcice (w), Mstów (w), Myszków (m), Ogrodzieniec (m-w), Pilica (m-w), Poraj (w), Siewierz (m-w), Szczyrk (m), Świerklaniec (w), Toszek (m-w), Wilkowice (w), Wisła (m), Zbrosławice (w), Żarki (m-w)

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 4570849 mieszkańców, co stanowiło 11,9% ludności Polski. W województwie śląskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 16,8% osób, produkcyjny: 62,5% i poprodukcyjny: 20,7% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 38 uczelni wyższych, w których kształci się 126 tys. studentów, czyli 9% studentów w skali kraju.

Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie śląskim 12 wydziałów uczelni wyższych otrzymało kategorię naukową A; 48 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 6 wydziałów kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 27 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (Aneks, tab. 5). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 9,4% uczniów województwa, natomiast do techników 31,1%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 6,8%, dla porównania w Polsce - 8,5%.²⁴ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 4277,74 zł, czyli 111% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo śląskie dostarczyło w 2014 r. 12,4% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 46499 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 4 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 167%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem sektora usług 57,6% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 2,6% i 39,8% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa śląskiego można zauważyć wpływ restrukturyzacji typowej dla regionów o genezie górniczo-hutniczej. Wyrazem tego jest wysoki udział w wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (26%). W strukturze przemysłu nadal ważną rolę odgrywa produkcja metali (13%), górnictwo i wydobywanie (10%), produkcja wyrobów z metali (9%), produkcja artykułów spożywczych (7%), a także produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (6%).

Jako największy region przemysłowy Polski województwo śląskie zdecydowanie zajmuje czołowe lokaty pod względem pozycji konkurencyjnej w wielu rodzajach przemysłu. Na szczególną uwagę zasługuje jednak fakt, iż województwo odznacza się znacznymi udziałami w krajowej produkcji sprzedanej w takich rodzajach produkcji jak:

- produkcja metali (55% krajowej produkcji w 2015 r.),
- górnictwo i wydobywanie (42%),
- produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (41%).
- produkcja wyrobów z metali (22%),
- produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (18%),
- produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (15%),
- produkcja urządzeń elektrycznych (15%),
- produkcja maszyn i urządzeń (12%),
- produkcja artykułów spożywczych (7%)²⁵.

²⁴ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

²⁵ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Śląskiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa śląskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: sektor MŚP, sektor B+R i wdrożenie nowych technologii, sektor rolno-spożywczy, sektor turystyczny, unowocześnianie tradycyjnych sektorów (węglowy, stalowy, koksowniczy).

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie śląskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa śląskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- informatyczny,
- motoryzacyjny,
- energetyczny,
- medyczny.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez **Katowicką** lub **Mielecką** Specjalną Strefę Ekonomiczną, w następujących podstrefach:

- **Katowicka SSE**, podstrefy: Bielsko-Biała (m), Bieruń (m), Bytom (m), Czechowice-Dziedzice (m-w), Czerwionka-Leszczyny (m-w), Częstochowa (m), Dąbrowa Górnicza (m), Gliwice (m), Godów (w), Jastrzębie-Zdrój (m), Katowice (m), Knurów (m), Koniecpol (m-w), Lubliniec (m), Miedźna (w), Myszków (m), Orzesze (m), Pawłowice (w), Piekary Śląskie (m), Racibórz (m), Radziechowy-Wieprz (w), Rajcza (w), Rudziniec (w), Rybnik (m), Siemianowice Śląskie (m), Siewierz (m-w), Sławków (m), Sosnowiec (m), Świętochłowice (m), Tychy (m), Zabrze (m), Zawiercie (m), Żory (m),
- **Mielecka SSE**, podstrefa: Częstochowa (m).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 25% - 45%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

13. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Województwo świętokrzyskie położone jest w centralnej części kraju w pobliżu dużych aglomeracji miejskich: Krakowa, Warszawy oraz Łodzi. Charakterystycznym elementem

województwa są Góry Świętokrzyskie stanowiące centrum Wyżyny Kieleckiej, co wpływa na rozwój turystyki.

Głównymi atutami województwa są:

- dwie państwowe uczelnie wyższe: Politechnika Świętokrzyska w Kielcach oraz Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, którego Wydział Nauk o Zdrowiu posiada najwyższą pierwszą kategorię przyznawaną przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
- dobre warunki dla rozwoju turystyki (Góry Świętokrzyskie),
- surowce naturalne – złoża surowców budowlanych (rejon Gór Świętokrzyskich), siarka (okolice Buska-Zdroju oraz Grzybów) oraz wody mineralne (Busko-Zdrój - Buskowianka), wody siarczkowe (Busko-Zdrój),
- korzystne uwarunkowania dla rozwoju produkcji rolno-spożywczej,
- bogate źródła leczniczych wód mineralnych oraz rozwinięta baza leczniczo-sanatoryjna, ośrodków wypoczynkowych, hoteli i kwater prywatnych,
- obecność dość mocno rozwiniętych gałęzi przemysłu– hutniczy Celsa Huta Ostrowiec (Ostrowiec Świętokrzyski), metalowy (Skarżysko-Kamienna), maszynowy (Starachowice), materiałów budowlanych (Kielce), ceramiczny, odlewniczy (Stąporków, Końskie), energetyczny (Połaniec).

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 13.

Tabela 13. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa świętokrzyskiego

Wyszczególnienie	Województwo świętokrzyskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	32640	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	1257179	38437239	3,3%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	9779	394987	2,5%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	9803	284187	3,4%
Liczba pracujących w 2015 r. (tysiące osób)	588	16084	3,7%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 22,6% sektor przemysłowy 28,3% sektor usługowy 49,1%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	872,6	78823,1	1,1%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	3023,2	215594,8	1,4%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Starachowicka – Tarnobrzaska			
Oceny wyróżniające województwo świętokrzyskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		-	
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI		-	
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m. Kielce	
Gminy	Klasa A	Kielce (m), Miedziana Góra (w), Morawica (w), Ostrowiec Świętokrzyski (m), Ożarów (m-w), Połaniec (m-w), Sandomierz (m), Sitkówka-Nowiny (w), Starachowice (m)	
	Klasa B	Łągów (w), Łączna (w), Skarżysko-Kamienna (m), Solec-Zdrój (w), Strawczyn (w), Zagnańsk (w)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 1257179 mieszkańców, co stanowiło 3,3% ludności Polski. W województwie świętokrzyskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 16,9% osób, produkcyjny: 62,1% i poprodukcyjny: 21% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 14 uczelni wyższych, w których kształci się 27 tys. studentów, czyli 1,9% studentów w skali kraju. Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie świętokrzyskim 2 wydziały uczelni wyższych otrzymały kategorię naukową A; a 8 wydziałów otrzymało kategorię – B. Warto także wspomnieć, że 12 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (aneks, tab. 5). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 8,4% uczniów województwa, natomiast do techników 33,9%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 11%, dla porównania w Polsce - 8,5%.²⁶ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3483,41 zł, czyli 90% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo świętokrzyskie dostarczyło w 2014 r. 2,4% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 32640 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 12 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 167%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem sektora usług 49,1% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 22,6% i 28,3% pracujących (GUS, BDL 2015).

W strukturze przemysłu województwa świętokrzyskiego widoczny jest wpływ tradycji związanych istniejącym tu od wieków wydobywaniem materiałów budowlanych. Świętokrzyskie słynie z wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych. W strukturze produkcji sprzedanej jest to 23% (dane za rok 2015). Ponadto wyróżnia się produkcja wyrobów z metali (9%), co także wiąże się z historycznie ukształtowanym profilem przemysłu województwa. W oparciu o regionalną bazę surowcową rozwinęła się produkcja artykułów spożywczych (14%), a także produkcja wyrobów z drewna oraz korka słomy i wikliny (6%). W strukturze produkcji sprzedanej zaznacza się też wyraźnie produkcja maszyn i urządzeń (5%).

Województwo z racji swej wielkości tylko w nielicznych rodzajach działalności osiągnęło pozycję ważnego producenta w skali krajowej. Udało się to osiągnąć w odniesieniu do przemysłu mineralnego. Czego odzwierciedleniem jest 12-procentowy udział województwa

²⁶ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

w krajowej wartości produkcji sprzedanej wyrobów pochodzących z mineralnych surowców niemetalicznych w roku 2015 i 5% udział w produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny²⁷.

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa świętokrzyskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: przemysł elektromaszynowy, motoryzacyjny, metalurgiczny, elektroniczny, mechaniki precyzyjnej, rolno-spożywczy, materiałów budowlanych, budownictwo, wydobywczy surowców mineralnych.

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie świętokrzyskim może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa świętokrzyskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- metalowy,
- budowlany,
- leczniczo-uzdrowskowo-rehabilitacyjny.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Starachowicka, Tarnobrzaska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Starachowicka**, podstrefy: Kielce (m), Końskie (m-w), Morawica (w), Ostrowiec Świętokrzyski (m), Piekoszów (w), Połaniec (m-w), Sędziszów (m-w), Skarżysko-Kamienna (m), Starachowice (m), Stąporków (m-w), Suchedniów (m-w),
- **SSE Tarnobrzaska**, podstrefy: Opatów (m-w), Połaniec (m-w), Staszów (m-w), Tuczępy (w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 45%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

²⁷ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Świętokrzyskiego z 1. kwartału 2016 oraz Biuletynu Statystycznego z 2016 roku, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

14. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Województwo warmińsko-mazurskie jest położone w północno-wschodniej części kraju, przy czym jako jedyne województwo w Polsce od północy graniczy z rosyjskim Obwodem Kaliningradzkim, co daje duże możliwości współpracy z rynkami Europy wschodniej, w tym z Rosją. Województwo posiada duże możliwości rozwoju produkcji wysokiej jakości żywności, co jest uwarunkowane korzystną strukturą wielkości gospodarstw oraz występowaniem wolnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Głównymi atutami województwa są:

- korzystne warunki przyrodnicze (pojezierza, lasy) dla rozwoju turystyki, agroturystyki oraz „czystego” przemysłu w oparciu o wykorzystanie energii odnawialnych,
- projektowane trasy A1 i Via Baltica dają w przyszłości szanse uzyskania bardzo dobrych połączeń komunikacyjnych,
- województwo posiada port morski w Elblągu, który znajduje się nad Zalewem Wiślanym. Obecnie realizowany jest projekt budowy kanału żeglugowego przez Mierzę Wiślaną w oparciu o współpracę z Ukrainą, co dodatkowo podnosi walory komunikacyjne regionu,
- w województwie funkcjonują wysoko oceniane instytucje naukowe oraz kierunki studiów głównie ukierunkowane na rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze: Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie: Wydział Bioinżynierii Zwierząt, Wydział Ochrony Środowiska i Rybactwa, Wydział Medycyny Weterynaryjnej, Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa, Wydział Nauk o Żywności;
- największymi miastami województwa są Olsztyn i Elbląg. Olsztyn jest głównym ośrodkiem przemysłu spożywczego, oponiarskiego i drzewnego oraz turystyki. Elbląg to ważny ośrodek przemysłu ciężkiego, port morski oraz ośrodek turystyki.

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 14.

Tabela 14. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego

Wyszczególnienie	Województwo warmińsko- mazurskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	31955	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	1439675	38437239	3,7%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	10214	394987	2,6%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	10941	284187	3,8%
Liczba pracujących w 2015 r. (tysiące osób)	556	16084	3,5%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 13,5% sektor przemysłowy 30,1% sektor usługowy 56,4%		11,5% 30,5% 58,0%
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	431,5	78823,1	0,5%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	1565,7	215594,8	0,7%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Suwalska – Warmińsko-Mazurska			
Oceny wyróżniające województwo warmińsko-mazurskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		-	
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI		-	
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m. Elbląg, m. Olsztyn	
Gminy	Klasa A	Bartoszyce (m), Działdowo (m), Elbląg (m), Ełk (m), Giżycko (m), Górowo Iławeckie (m), Iława (m), Kętrzyn (m), Lidzbark Warmiński (m), Lubawa (m), Mrągowo (m), Nowe Miasto Lubawskie (m), Olecko (m-w), Olsztyn (m), Ostróda (m), Stawiguda (w), Szczytno (m)	
	Klasa B	Braniewo (m), Dywity (w), Iława (w)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 1 439 675 mieszkańców, co stanowiło 3,7% ludności Polski. W województwie warmińsko-mazurskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 18,5% osób, produkcyjny: 63,7% i poprodukcyjny: 17,7% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 7 uczelni wyższych, w których kształci się 33 tys. studentów, czyli 2,4% studentów w skali kraju. Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie warmińsko-mazurskim 7 wydziałów uczelni wyższych otrzymało kategorię naukową A; 11 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 1 wydział kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 6 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (aneks, tab. 5). W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 12,3% uczniów województwa, natomiast do techników 31,1%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 13,9%, dla porównania w Polsce - 8,5%.²⁸ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2015 wyniosło 3417,93 zł, czyli 88% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo warmińsko-mazurskie dostarczyło w 2014 r. 2,7% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 31955 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 14 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 176%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem sektora usług 56,4% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 13,5% i 30,1% pracujących (GUS, BDL 2016).

Województwo warmińsko-mazurskie odznacza się silną specjalizacją w produkcji artykułów spożywczych. W roku 2015 sektor spożywczy stanowił aż 37% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu tego województwa. W strukturze przemysłu na uwagę zasługuje jeszcze produkcja mebli (10%), wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (6%) oraz wyrobów z metali (6%).

W skali całego kraju region jest dość ważnym producentem mebli (8% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku). Ponadto osiąga około 6-procentowy udział w krajowej produkcji artykułów spożywczych i 5% udział w wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny²⁹.

²⁸ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

²⁹ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Warmińsko-mazurskiego, II kwartał 2016 oraz Biuletynu Statystycznego I kwartał 2016, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa warmińsko-mazurskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: branża rolno-spożywcza, meblarska, turystyczna, sprzętu sportowego oraz wyrobów z gumy.

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie warmińsko-mazurskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa warmińsko-mazurskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- ekonomia wody,
- żywność wysokiej jakości.
- drewno i meblarstwo.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Suwalska, Warmińsko-Mazurska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Suwalska**, podstrefy: Elk (m), Gołdap (m-w), Olecko (m-w),
- **SSE Warmińsko-Mazurska**, podstrefy: Barczewo (m-w), Bartoszyce (m), Bartoszyce (w), Biskupiec (m-w), Dobrze Miasto (m-w), Elbląg (m), Iława (m), Iłowo-Osada (w), Kętrzyn (m), Kurzętnik (w), Lidzbark Warmiński (m), Morąg (m-w), Mrągowo (m), Nidzica (m-w), Nowe Miasto Lubawskie (m), Olecko (m-w), Olsztyn (m), Olsztynek (m-w), Orzysz (m-w), Ostróda (m), Pasłęk (m-w), Piecki (w), Pisz (m-w), Szczytno (w), Wielbark (w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 50% - 70%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

15. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Województwo wielkopolskie jest jednym z najlepiej rozwiniętych gospodarczo województw w Polsce. Charakteryzuje się wysoką koncentracją kapitału zagranicznego zaangażowanego w Polsce oraz wysokimi nakładami inwestycyjnymi na 1 mieszkańca.

Głównymi atutami województwa są:

- równomierny rozwój gospodarczy przy znacznym stopniu uprzemysłowienia oraz wysokim poziomie technologicznym,

- wysoki potencjał kapitału ludzkiego, który jest kształtowany dzięki obecności w województwie najlepszych uczelni wyższych w Polsce (wg kategorii 1 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego) takich jak: Politechnika Poznańska, Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Przyrodniczy,
- dobre połączenia komunikacyjne m.in. w postaci autostrady A2, która łączy Europę Zachodnią z Rosją i krajami wschodnimi oraz dobre połączenia lotnicze (lotnisko krajowe i międzynarodowe) oraz wodne (odrzańska trasa wodna),
- Poznań, jako jedno z najstarszych i największych miast Polski jest historyczną stolicą regionu wielkopolskiego, stanowi ważny ośrodek przemysłu, handlu, kultury, szkolnictwa wyższego i nauki oraz należy również do wiodących w Polsce miast pod względem ekonomicznym.

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 15.

Tabela 15. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa wielkopolskiego

Wyszczególnienie	Województwo wielkopolskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	47992	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	3475323	38437239	9,0%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	38062	394987	9,6%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	27760	284187	9,8%
Liczba pracujących w 2015 r. (tysiące osób)	1340	16084	8,1%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 12,9% sektor przemysłowy 34,7% sektor usługowy 52,4%		11,5% 30,5% 58,0%
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	9099,7	78823,1	11,5%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	16531,5	215594,8	7,7%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Kamiennogórska – Kostrzyńsko-Słubicka – Łódzka – Pomorska – Wałbrzyska			
Oceny wyróżniające województwo wielkopolskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2	Gospodarka narodowa klasa C Przemysł kapitałochłonny klasa C Przemysł pracochłonny klasa C Handel i naprawy klasa C Zakwaterowanie i gastronomia klasa C Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C		
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI	Gospodarka narodowa klasa C Przemysł klasa B Handel i naprawy klasa A Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C		

Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN		
Powiaty	Klasa A	m.Kalisz, m.Konin, m.Leszno, m.Poznań
	Klasa B	poznański
Gminy	Klasa A	Chodzież (m), Czarnków (m), Czerwonak (w), Dopiewo (w), Gniezno (m), Kalisz (m), Kępno (m-w), Kleczew (m-w), Kleszczewo (w), Koło (m), Komorniki (w), Konin (m), Kościan (m), Kórnik (m-w), Leszno (m), Luboń (m), Ostrów Wielkopolski (m), Piła (m), Poznań (m), Przykona (w), Puszczykowo (m), Rokietnica (w), Słupca (m), Suchy Las (w), Swarzędz (m-w), Śrem (m-w), Środa Wielkopolska (m-w), Tarnowo Podgórne (w), Turek (m), Wągrowiec (m), Złotów (m)
	Klasa B	Baranów (w), Chodzież (w), Gostyń (m-w), Granowo (w), Grodzisk Wielkopolski (m-w), Jarocin (m-w), Kostrzyn (m-w), Kościan (w), Krotoszyn (m-w), Lubowo (w), Margonin (m-w), Mosina (m-w), Murowana Goślina (m-w), Nowy Tomyśl (m-w), Oborniki (m-w), Pniewy (m-w), Pobiedziska (m-w), Powidz (w), Rawicz (m-w), Stęszew (m-w), Wolsztyn (m-w), Września (m-w)

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 33475323 mieszkańców, co stanowiło 9% ludności Polski. W województwie wielkopolskim struktura wieku w roku 2015 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 19,2% osób, produkcyjny: 62,6% i poprodukcyjny: 18,2% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 37 uczelni wyższych, w których kształcą się 133 tys. studentów, czyli 9,5% studentów w skali kraju. Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie wielkopolskim 32 wydziały uczelni wyższych otrzymało kategorię naukową A; 25 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 1 wydział kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 28 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (aneks, tab. 5.).

W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 14,6% uczniów województwa, natomiast do techników 30,5%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 5,2%, dla porównania w Polsce - 8,5%.³⁰ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3841,96 zł, czyli 99% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo wielkopolskie dostarczyło w 2014 r. 9,7% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 47992 zł, przy średniej dla Polski

³⁰ Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 3 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 190%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się umiarkowanym udziałem sektora usług 52,4% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 12,9% i 34,7% pracujących (GUS, BDL 2016).

Wielkopolska należy do najlepiej rozwiniętych przemysłowych regionów Polski. W strukturze przemysłu województwa wielkopolskiego jest widoczna silna pozycja przemysłu spożywczego (20% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa przypadało w 2015 roku na produkcję artykułów spożywczych). Wyróżnia się w niej także produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (14%), produkcja urządzeń elektrycznych (7%), mebli (8%) oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (7%).³¹

Jako ważny region przemysłowy Polski województwo wielkopolskie odznacza się znacznym udziałem w krajowej produkcji w wielu rodzajów przemysłu. Dotyczy to takich rodzajach produkcji jak:

- produkcja mebli (33% krajowej produkcji w 2015r.)
- produkcja napojów (26%),
- produkcja wyrobów tekstylnych (24%),
- produkcja urządzeń elektrycznych (19%),
- produkcja maszyn i urządzeń (12%),
- produkcja papieru i wyrobów z papieru (15%),
- produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (15%),
- produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (15%),
- produkcja artykułów spożywczych (15%),
- produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (12%),
- poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (15%),
- produkcja maszyn i urządzeń (12%),
- produkcja wyrobów z metali (10%),
- produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (9%).

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa wielkopolskiego. Na podstawie strategii rozwoju regionalnego można do nich zaliczyć: Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020 nie wymienia sektorów strategicznych natomiast proponuje tworzenie warunków dla działania przedsiębiorstw (branż, sektorów) czy instrumentów ich wsparcia. Strategia nie określa zachowań rynkowych podmiotów gospodarczych, a także nie formułuje celów, których realizacja wymaga rozwiązań makroekonomicznych,

³¹ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Wielkopolskiego I kwartał 2016 oraz Biuletynu Statystycznego I kwartał 2016, www.stat.gov.pl (26.10.2016) .

zmian legislacyjnych lub fiskalnych oraz nie określa celów i zadań w obszarach, które nie mogą podlegać skutecznej interwencji publicznej. Dotyczy to zwłaszcza sektorów i branż przemysłowych.

Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie wielkopolskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa wielkopolskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- motoryzacyjny,
- BPO,
- logistyczny.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Kamiennogórska, Kostrzyńsko-Słubicka, Łódzka, Pomorska, Wałbrzyska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Kamiennogórska**, podstrefa: Ostrów Wielkopolski (m),
- **SSE Kostrzyńsko-Słubicka**, podstrefy: Buk (m-w), Chodzież (w), Gniezno (m), Kwilcz (w), Nowy Tomyśl (m-w), Poznań (m), Przemęt (w), Stęszew (m-w), Swarzędz (m-w), Śmigiel (m-w), Wągrowiec (w), Wronki (m-w),
- **SSE Łódzka**, podstrefy: Kalisz (m), Koło (m), Nowe Skalmierzyce (m-w), Ostrzeszów (m-w), Przykona (w), Turek (m),
- **SSE Pomorska**, podstrefy: Czarnków (m), Piła (m),
- **SSE Wałbrzyska**, podstrefy: Jarocin (m-w), Kalisz (m), Kościan (w), Krotoszyn (m-w), Książ Wielkopolski (m-w), Leszno (m), Rawicz (m-w), Śrem (m-w), Września (m-w).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 25% - 45%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

16. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI REGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się bardzo dobrym położeniem względem rynków europejskich oraz państw Morza Bałtyckiego. Największe miasto w województwie Szczecin skupia w sobie najwyższe wartości potencjału gospodarczego w województwie oraz posiada bardzo dobre połączenia komunikacyjne z europejskimi autostradami oraz połączeniami morskimi.

Głównymi atutami województwa są:

- wyjątkowe położenie regionu, które daje szansę wykorzystania w działaniach gospodarczych bogatego wachlarza środków transportu: wodnego, kolejowego, lotniczego oraz drogowego,
- województwo posiada bogate tradycje związane z gospodarką morską (przemysł okrętowy, rybołówstwo, turystyka nadmorska),
- ponad połowa powierzchni województwa to tereny rolnicze, co daje szansę na inwestycje oraz rozwój branży rolnej i spożywczej,
- wysokie walory przyrodnicze dla rozwoju turystyki (Morze Bałtyckie, Pojezierza Wałeckie oraz Drawskie),
- szczególne walory inwestycyjne dla rozwoju turystyki, głównie w pasie nadmorskim województwa oraz Pojezierzach Drawskim oraz Wałeckim,
- duże możliwości produkcji energii odnawialnej (rośliny energetyczne, farmy wiatrowe), co w połączeniu z rozwojem turystyki sprawia, iż województwo zachodniopomorskie może stać się symbolem rozwoju zrównoważonego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wspierających gospodarkę regionalną.

Zbiorczą charakterystykę województwa zawiera tabela 16.

Tabela 16. Ogólna charakterystyka gospodarki województwa zachodniopomorskiego

Wyszczególnienie	Województwo zachodniopomorskie	Polska	Udział procentowy województwa w wielkości krajowej
Potencjał rynkowy			
PKB per capita w 2014 r. (zł/osoba)	37461	44686	-
Liczba ludności (osoby stan na stan na 31 XII 2015)	1710482	38437239	4,5%
Potencjał zasobów pracy			
Absolwenci szkół wyższych w 2015 r. (osoby)	13159	394987	3,3%
Absolwenci szkół średnich w 2015 r. (osoby)	12362	284187	4,3%
Liczba pracujących w 2015 r. (tysiące osób)	555	16084	3,5%
Struktura pracujących w 2015 r.	sektor rolniczy 7,6% sektor przemysłowy 30,2% sektor usługowy 62,2%	11,5% 30,5% 58,0%	
Nakłady inwestycyjne i kapitał spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie			
Nakłady inwestycyjne w 2014 r. (mln zł)	1940,7	78823,1	2,5%
Kapitał spółek w 2014 r. (mln zł)	7853	215594,8	3,6%
Specjalne strefy ekonomiczne w województwie			
– Kostrzyńsko-Słubicka – Mielecka – Pomorska – Słupska			
Oceny wyróżniające województwo zachodniopomorskie wg PAI2 i RAI (klasa A, B i C)			
Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna PAI_2		Przemysł pracochłonny klasa C Zakwaterowanie i gastronomia klasa A	
Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna RAI		Gospodarka narodowa klasa B Zakwaterowanie i gastronomia klasa C Działalność profesjonalna naukowa i techniczna klasa C	
Wyróżnione powiaty i gminy wg PAI1_GN			
Powiaty	Klasa A	m.Koszalin, m.Szczecin, m.Świnoujście, policki	
	Klasa B	kołobrzeski	
Gminy	Klasa A	Białogard (m), Darłowo (m), Dębno (m-w), Dobra (Szczecińska) (w), Drawsko Pomorskie (m-w), Dziwnów (m-w), Gryfino (m-w), Karlino (m-w), Kołobrzeg (m), Kołobrzeg (w), Koszalin (m), Mielno (w), Międzyzdroje (m-w), Police (m-w), Rewal (w), Sławno (m), Stargard (m), Szczecin (m), Szczecinek (m), Świdwin (m), Świnoujście (m), Ustronie Morskie (w), Wałcz (m)	
	Klasa B	Barlinek (m-w), Biesiekierz (w), Goleniów (m-w), Kobylanka (w), Kołbaskowo (w), Świeszyno (w), Trzebiatów (m-w), Złocieniec (m-w)	

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

PAI – potencjalna atrakcyjność inwestycyjna, RAI - rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna

* Więcej informacji w Aneksie w tab. 4.

Źródło: opracowanie własne.

Liczba osób zamieszkujących województwo w roku 2015 to 1 710 482 mieszkańców, co stanowiło 4,5% ludności Polski. W województwie zachodniopomorskim struktura wieku w roku 2014 przedstawiała się następująco: na wiek przedprodukcyjny przypadało 17,3% osób, produkcyjny: 63,2% i poprodukcyjny: 19,5% (Polska analogicznie: 18%, 62% i 20%).

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 19 uczelni wyższych, w których kształci się 48 tys. studentów, czyli 3,4% studentów w skali kraju. Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie zachodniopomorskim 7 wydziałów uczelni wyższych otrzymało kategorię naukową A; 30 wydziałów otrzymało kategorię – B; a 2 wydziały kategorię – C. Warto także wspomnieć, że 13 szkół wyższych nie otrzymało żadnej kategorii przyznawanej przez KEJN (aneks, tab.5.).

W województwie do szkół zasadniczych uczęszcza 10,4% uczniów województwa, natomiast do techników 29,7%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie była równa we sierpniu 2016 r. 10,8%, dla porównania w Polsce - 8,5%.³² Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2016 wyniosło 3856,02 zł, czyli 100% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Województwo zachodniopomorskie dostarczyło w 2014 r. 3,7% produktu krajowego brutto Polski. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło to 37461 zł, przy średniej dla Polski 44686 zł. Wynik ten plasuje województwo na 9 miejscu w kraju. Dynamika wzrostu PKB w województwie w latach 2004-2014 wyniosła 173%, przy średniej dla Polski równej 181%.

W porównaniu do całego kraju, struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem sektora usług 62,2% podczas gdy na sektor rolniczy i przemysłowy przypada analogicznie 7,6% i 30,2% pracujących (GUS, BDL 2016).

W strukturze przemysłu województwa zachodniopomorskiego wybijają się kilka działów takie jak: produkcja artykułów spożywczych (14% wartości produkcji sprzedanej całego przemysłu województwa na koniec 2015 roku), produkcja wyrobów z drewna, z korka, słomy i wikliny (13%), produkcja wyrobów z metali (8%) oraz produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (6%) i produkcja maszyn i urządzeń (5%). Region jest czołowym producentem wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (15% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2015 roku)³³.

Dla inwestorów istotne znaczenie może mieć to, które sektory są postrzegane jako strategiczne przez władze województwa zachodniopomorskiego. Na podstawie strategii rozwoju

³² Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów (stan w końcu sierpnia 2016 r.) GUS.

³³ Obliczenia na podstawie Biuletynu Statystycznego Województwa Zachodnio-pomorskiego, I kwartał 2016 oraz Biuletynu Statystycznego I kwartał 2016, www.stat.gov.pl (26.10.2016).

regionalnego można do nich zaliczyć takie sektory jak: gospodarka morską, gospodarkę przemysłową, turystykę, rozwinięte usługi komercyjne i wirtualne, przemysł informacyjny, przemysł komputerowy, przemysł telekomunikacyjny, usługi informatyczne i informacyjne, biotechnologie, technologie genetyczne, usługi konsultingowe, usługi wiedzy oraz rozwój telematyki. Ważną wskazówką dla inwestorów zainteresowanych dokonaniem inwestycji w województwie zachodniopomorskim, może być lista tzw. sektorów wysokich szans, ustalona przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa zachodniopomorskiego w oparciu o obserwacje tendencji w zakresie napływu inwestycji do tego województwa. Są to sektory:

- usługi przyszłości (ICT, KPO, B+R),
- działalność morską i logistykę,
- przemysł metalowo-maszynowy,
- biogospodarka (sektor drzewno-meblarski, sektor rolno-spożywczy, energetyka odnawialna, zielona chemia),
- turystyka i zdrowie.

Inwestycje te mogą być lokowane w specjalnie przygotowanych na preferencyjnych warunkach atrakcyjnych lokalizacjach oferowanych przez Specjalne Strefy Ekonomiczne: **Kostrzyńsko-Słubicka, Mielecka, Pomorska, Słupska, w następujących podstrefach:**

- **SSE Kostrzyńsko-Słubicka**, podstrefy: Barlinek (m-w), Białogard (m), Dębno (m-w), Goleniów (m-w), Gryfino (m-w), Kamień Pomorski (m-w), Karlino (m-w), Łobez (m-w), Nowogard (m-w), Pełczyce (m-w), Szczecin (m),
- **SSE Mielecka**, podstrefa: Szczecin (m),
- **SSE Pomorska**, podstrefa: Stargard (m),
- **SSE Słupska**, podstrefy: Biesiekierz (w), Darłowo (m), Kalisz Pomorski (m-w), Karlino (m-w), Koszalin (m), Polanów (m-w), Szczecinek (m), Tychowo (m-w), Wałcz (m).

We wszystkich wymienionych lokalizacjach inwestorzy mogą uzyskać ulgę w podatku dochodowym sięgającą 35% - 55%, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa - więcej na temat zasad pomocy publicznej:

http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/zachety_inwestycyjne_w_sse.

ANEKS

Tabela 1. POTENCJALNA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA WOJEWÓDZTW DLA GOSPODARKI NARODOWEJ ORAZ WYBRANYCH SEKCJI

Województwo	PAI1_GN	PAI1_GN	PAI1_C	PAI1_G	PAI1_I	PAI1_M
	Gospodarka narodowa	Gospodarka narodowa	Przemysł	Handel i naprawy	Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Województwa						
DOLNOŚLĄSKIE	0,868	A	A	A	B	B
KUJAWSKO-POMORSKIE	0,556	C	C	E	E	D
LUBELSKIE	0,131	F	F	F	F	F
LUBUSKIE	0,296	E	E	D	D	E
ŁÓDZKIE	0,636	C	B	E	E	D
MAŁOPOLSKIE	0,759	B	B	A	A	B
MAZOWIECKIE	1,000	A	A	A	A	A
OPOLSKIE	0,243	E	E	E	F	E
PODKARPACKIE	0,314	E	E	D	E	D
PODLASKIE	0,210	E	E	E	D	E
POMORSKIE	0,716	B	C	A	A	B
ŚLĄSKIE	0,988	A	A	C	C	A
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,000	F	F	F	F	F
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0,291	E	E	C	C	D
WIELKOPOLSKIE	0,618	C	C	B	D	B
ZACHODNIOPOMORSKIE	0,693	B	C	D	A	C

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań statutowych Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, przeprowadzonych w 2016 r. pod kierunkiem H. Godlewskiej – Majkowskiej.

Tabela 2. POTENCJALNA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA POWIATÓW DLA GOSPODARKI NARODOWEJ ORAZ WYBRANYCH SEKCJI

Powiat	PAI1_GN	PAI1_GN	PAI1_C	PAI1_G	PAI1_I	PAI1_M
	Gospodarka narodowa	Gospodarka narodowa	Przemysł	Handel i naprawy	Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Dolnośląskie						
m. Wrocław	0,341	A	A	A	A	A
polkowicki	0,298	A	A	A	A	A
m. Legnica	0,286	A	A	A	A	A
wrocławski	0,276	A	A	B	A	A
lubiński	0,276	A	A	A	B	A
m. Jelenia Góra	0,273	A	A	A	A	A
zgorzelecki	0,250	B	B	B	A	C
głogowski	0,250	B	B	B	C	B
świdnicki	0,245	B	B	B	B	C
kamienogórski	0,240	B	C	C	E	C
jeleniogórski	0,234	C	C	C	A	D
oławski	0,230	C	C	C	C	C
wołowski	0,229	C	C	B	C	C
bolesławiecki	0,225	C	C	C	A	D
lubański	0,222	C	C	C	A	D
kłodzki	0,221	C	C	C	B	C
wałbrzyski	0,220	C	C	C	B	D
jaworski	0,214	C	D	D	D	D
Kujawsko-pomorskie						
m. Toruń	0,308	A	A	A	A	A
m. Włocławek	0,282	A	A	A	C	A
m. Bydgoszcz	0,279	A	A	A	B	A
m. Grudziądz	0,265	A	B	A	D	A
bydgoski	0,234	C	C	D	C	C
Lubelskie						
m. Zamość	0,307	A	A	A	A	A
m. Lublin	0,307	A	A	A	A	A
m. Chełm	0,280	A	A	A	C	A
m. Biała Podlaska	0,258	B	B	B	B	A
łęczyński	0,241	B	B	C	D	C
puławski	0,235	C	B	C	C	C
Lubuskie						
m. Zielona Góra	0,314	A	A	A	A	A
m. Gorzów Wielkopolski	0,284	A	A	A	B	A
krośnieński	0,215	C	D	C	D	C

Łódzkie						
bełchatowski	0,308	A	A	A	A	A
m. Łódź	0,299	A	A	A	A	A
m. Skierniewice	0,288	A	A	A	C	A
m. Piotrków Trybunalski	0,270	A	A	B	B	A
łódzki wschodni	0,230	C	C	C	B	C
zgierski	0,229	C	B	C	D	D
pabianicki	0,228	C	C	C	C	C
Małopolskie						
m. Kraków	0,333	A	A	A	A	A
m. Nowy Sącz	0,287	A	A	A	A	A
m. Tarnów	0,284	A	A	A	B	A
wielicki	0,267	A	B	B	B	B
olkuski	0,248	B	B	B	C	C
oświęcimski	0,245	B	B	B	B	C
krakowski	0,239	B	C	C	B	C
myślenicki	0,224	C	C	D	D	D
bocheński	0,223	C	C	C	D	C
wadowicki	0,223	C	C	C	D	D
Mazowieckie						
m. st. Warszawa	0,390	A	A	A	A	A
m. Ostrołęka	0,315	A	A	A	B	A
m. Siedlce	0,306	A	A	A	B	A
m. Płock	0,301	A	A	A	A	A
pruszkowski	0,287	A	A	A	A	A
piaseczyński	0,284	A	A	A	A	A
warszawski zachodni	0,276	A	A	B	A	A
m. Radom	0,268	A	B	A	D	A
grodziski	0,262	A	B	B	B	B
legionowski	0,254	B	B	B	B	B
otwocki	0,227	C	C	C	B	C
nowodworski	0,226	C	C	D	C	C
wołomiński	0,224	C	C	D	C	C
wyszkowski	0,216	C	D	D	C	D
żyrardowski	0,215	C	C	C	C	C
Opolskie						
m. Opole	0,297	A	A	A	A	A
krapkowicki	0,234	C	B	C	C	C
kędzierzyńsko-kozielski	0,226	C	C	C	C	C
brzeski	0,223	C	C	C	D	C
Podkarpackie						
m. Rzeszów	0,326	A	A	A	A	A
m. Krosno	0,319	A	A	A	A	A
m. Tarnobrzeg	0,272	A	A	A	B	A

m. Przemysł	0,259	B	B	A	A	A
leski	0,234	C	B	B	A	C
stalowowolski	0,214	C	C	D	D	C
Podlaskie						
m. Białystok	0,312	A	A	A	A	A
m. Łomża	0,264	A	B	B	B	A
m. Suwałki	0,255	B	B	B	A	B
Pomorskie						
m. Sopot	0,353	A	A	A	A	A
m. Gdańsk	0,319	A	A	A	A	A
m. Słupsk	0,294	A	A	A	C	A
m. Gdynia	0,289	A	A	A	A	A
pucki	0,254	B	B	B	A	C
gdański	0,245	B	C	C	C	C
wejherowski	0,218	C	D	D	C	D
Śląskie						
m. Gliwice	0,335	A	A	A	A	A
m. Chorzów	0,315	A	A	A	B	A
m. Świętochłowice	0,304	A	A	A	D	A
m. Katowice	0,302	A	A	A	A	A
m. Rybnik	0,301	A	A	A	A	A
m. Tychy	0,301	A	A	A	A	A
m. Bielsko-Biała	0,300	A	A	A	A	A
m. Żory	0,293	A	A	A	B	A
m. Dąbrowa Górnicza	0,291	A	A	A	A	A
m. Piekary Śląskie	0,285	A	A	A	A	A
m. Mysłowice	0,277	A	A	B	D	A
m. Jastrzębie-Zdrój	0,277	A	A	A	B	A
m. Ruda Śląska	0,275	A	A	A	C	A
m. Zabrze	0,272	A	A	A	A	B
m. Sosnowiec	0,272	A	A	B	B	A
mikołowski	0,271	A	A	B	B	A
bieruńsko-lędziński	0,271	A	A	B	A	B
m. Siemianowice Śląskie	0,271	A	A	A	B	A
m. Częstochowa	0,265	A	A	A	B	A
m. Bytom	0,265	A	A	B	D	A
m. Jaworzno	0,263	A	B	B	A	B
będziński	0,252	B	B	B	A	B
tarnogórski	0,251	B	B	C	A	C
pszczyński	0,247	B	B	B	B	B
bielski	0,237	C	B	C	C	C
cieszyński	0,236	C	C	B	C	C
wodzisławski	0,236	C	B	C	B	C
raciborski	0,227	C	C	C	C	C

gliwicki	0,224	C	C	C	B	C
myszkowski	0,224	C	C	C	C	D
rybnicki	0,215	C	C	D	E	D
zawierciański	0,215	C	C	C	C	D
Świętokrzyskie						
m. Kielce	0,288	A	A	A	B	A
skarżyski	0,223	C	C	C	E	C
Warmińsko-mazurskie						
m. Olsztyn	0,348	A	A	A	A	A
m. Elbląg	0,270	A	A	A	B	A
Wielkopolskie						
m.Poznań	0,329	A	A	A	A	A
m.Leszno	0,313	A	A	A	A	A
m.Konin	0,292	A	A	A	A	A
m.Kalisz	0,263	A	A	A	C	A
poznański	0,261	B	B	B	B	A
średzki	0,230	C	C	C	C	C
turecki	0,226	C	C	C	D	C
chodzieski	0,222	C	C	C	D	C
pilski	0,219	C	C	C	D	C
kępiński	0,215	C	D	D	D	D
Zachodniopomorskie						
policki	0,297	A	A	A	B	A
m.Szczecin	0,295	A	A	A	A	A
m.Świnoujście	0,273	A	A	A	A	A
m.Koszalin	0,273	A	A	A	A	A
kołobrzeski	0,253	B	B	A	A	B
kamieński	0,237	C	B	C	A	C
ślawieński	0,233	C	C	B	A	C
szczecinecki	0,221	C	C	C	C	D

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań statutowych Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, przeprowadzonych w 2016 r. pod kierunkiem H. Godlewskiej – Majkowskiej.

TABELA 3. POTENCJALNA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMIN DLA GOSPODARKI NARODOWEJ ORAZ WYBRANYCH SEKCJI

Gmina	PAI1_GN	PAI1_GN	PAI1_C	PAI1_G	PAI1_I	PAI1_M
	Gospodarka narodowa	Gospodarka narodowa	Przemysł	Handel i naprawy	Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Dolnośląskie						
Gminy miejskie						
Wrocław (m)	0,235	A	A	A	A	A
Świdnica (m)	0,230	A	A	A	A	A
Chojnów (m)	0,230	A	A	A	B	A
Zgorzelec (m)	0,228	A	A	A	A	A
Bolesławiec (m)	0,227	A	A	A	A	A
Lubin (m)	0,223	A	A	A	A	A
Głogów (m)	0,218	A	A	A	A	A
Złotoryja (m)	0,218	A	A	A	C	A
Oleśnica (m)	0,213	A	A	A	B	A
Oława (m)	0,213	A	A	A	A	A
Jawor (m)	0,212	A	A	A	B	A
Legnica (m)	0,209	A	A	A	A	A
Lubań (m)	0,209	A	A	A	B	A
Karpacz (m)	0,204	A	A	A	A	A
Jelenia Góra (m)	0,204	A	A	A	A	A
Polanica-Zdrój (m)	0,203	A	A	A	A	A
Kamienna Góra (m)	0,198	A	A	A	B	A
Kłodzko (m)	0,198	A	A	A	A	A
Dzierżoniów (m)	0,197	A	A	A	D	A
Świebodzice (m)	0,195	A	A	A	C	A
Świeradów-Zdrój (m)	0,194	A	A	A	A	B
Wałbrzych (m)	0,190	A	A	A	A	A
Szczawno-Zdrój (m)	0,190	A	A	A	A	A
Nowa Ruda (m)	0,188	A	A	A	D	A
Duszniki-Zdrój (m)	0,187	A	A	A	A	A
Kowary (m)	0,186	A	A	A	B	B
Kudowa-Zdrój (m)	0,185	A	A	A	A	B
Piława Górna (m)	0,184	A	A	A	D	B
Boguszów-Gorce (m)	0,182	A	A	A	C	B
Bielawa (m)	0,182	A	A	A	B	A
Jedlina-Zdrój (m)	0,182	A	A	A	A	B
Zawidów (m)	0,180	A	A	A	C	B
Piechowice (m)	0,174	B	B	A	A	B
Szklarska Poręba (m)	0,172	B	B	B	A	B

Pieszycy (m)	0,152	C	C	C	B	C
Wojcieszów (m)	0,136	D	D	D	C	E
Gminy wiejskie						
Jerzmanowa (w)	0,227	A	A	A	A	A
Kobierzyce (w)	0,219	A	A	A	A	A
Lubin (w)	0,202	A	A	A	A	A
Rudna (w)	0,196	A	A	A	B	A
Czernica (w)	0,189	A	A	A	B	A
Długołęka (w)	0,185	A	A	B	B	B
Kunice (w)	0,183	A	A	B	C	A
Warta Bolesławiecka (w)	0,180	A	A	A	C	B
Mściwojów (w)	0,177	A	A	C	D	D
Bolesławiec (w)	0,176	A	B	A	B	B
Grębobice (w)	0,172	B	B	A	C	B
Gaworzyce (w)	0,170	B	B	B	C	C
Legnickie Pole (w)	0,165	B	B	B	A	C
Radwanice (w)	0,165	B	B	B	C	C
Wisznia Mała (w)	0,163	B	B	C	C	B
Krośnice (w)	0,163	B	B	A	A	C
Jeżów Sudecki (w)	0,162	B	B	B	B	C
Żukowice (w)	0,161	B	B	B	C	C
Podgórzyn (w)	0,161	B	B	B	A	C
Dobromierz (w)	0,160	B	B	B	C	C
Miękinia (w)	0,160	B	B	C	C	C
Zgorzelec (w)	0,160	B	B	B	A	C
Siekierczyn (w)	0,159	B	B	B	B	C
Malczyce (w)	0,158	C	B	C	C	D
Kamienna Góra (w)	0,157	C	C	C	D	B
Mietków (w)	0,157	C	B	B	C	C
Czarny Bór (w)	0,155	C	C	C	C	C
Męcinka (w)	0,154	C	C	B	C	D
Walim (w)	0,154	C	C	C	B	C
Udanin (w)	0,153	C	C	C	D	D
Miłkowice (w)	0,152	C	C	C	D	C
Kamieniec Ząbkowicki (w)	0,152	C	C	B	C	D
Głogów (w)	0,150	C	C	C	D	C
Dzierżoniów (w)	0,150	C	C	C	D	D
Świdnica (w)	0,150	C	C	C	A	D
Żórawina (w)	0,148	C	C	C	D	B
Marcinowice (w)	0,147	C	C	C	D	D
Sulików (w)	0,146	C	C	C	C	D
Złotoryja (w)	0,146	C	C	C	E	C
Oława (w)	0,146	C	C	D	E	D
Paszowice (w)	0,146	C	C	D	D	C
Gminy miejsko-wiejskie						

Polkowice (m-w)	0,238	A	A	A	A	A
Siechnice (m-w)	0,214	A	A	A	A	A
Ząbkowice Śląskie (m-w)	0,206	A	A	A	C	A
Brzeg Dolny (m-w)	0,201	A	A	A	A	A
Kąty Wrocławskie (m-w)	0,192	A	A	A	A	A
Żarów (m-w)	0,189	A	A	A	B	B
Bogatynia (m-w)	0,185	A	A	A	A	B
Strzegom (m-w)	0,184	A	A	A	A	B
Strzelin (m-w)	0,181	A	A	A	A	B
Lubawka (m-w)	0,178	A	A	A	A	B
Wołów (m-w)	0,176	A	A	A	C	B
Oborniki Śląskie (m-w)	0,175	A	A	B	B	B
Prochowice (m-w)	0,175	B	B	A	B	C
Środa Śląska (m-w)	0,175	B	A	A	A	B
Syców (m-w)	0,173	B	B	B	C	B
Góra (m-w)	0,171	B	B	B	C	B
Sobótka (m-w)	0,170	B	B	B	B	B
Łądek-Zdrój (m-w)	0,169	B	B	B	A	C
Jelcz-Laskowice (m-w)	0,168	B	B	B	C	B
Pieńsk (m-w)	0,163	B	B	B	C	C
Trzebnica (m-w)	0,161	B	C	B	A	B
Radków (m-w)	0,160	B	B	B	B	C
Stronie Śląskie (m-w)	0,160	B	B	C	A	C
Szczytna (m-w)	0,158	C	B	C	A	D
Chocianów (m-w)	0,157	C	C	C	D	B
Gryfów Śląski (m-w)	0,157	C	C	C	D	C
Ścinawa (m-w)	0,155	C	C	C	C	C
Twardogóra (m-w)	0,155	C	C	C	C	C
Węglińiec (m-w)	0,155	C	B	C	B	D
Olszyna (m-w)	0,155	C	C	C	C	D
Międzybórz (m-w)	0,153	C	C	C	B	D
Mieroszów (m-w)	0,153	C	C	B	A	D
Wleń (m-w)	0,151	C	B	B	A	D
Bolków (m-w)	0,151	C	C	C	B	D
Jaworzyna Śląska (m-w)	0,150	C	C	C	D	C
Żmigród (m-w)	0,150	C	C	C	D	C
Głuszyca (m-w)	0,149	C	C	C	C	C
Milicz (m-w)	0,149	C	C	C	C	C
Złoty Stok (m-w)	0,149	C	C	C	B	D
Przemków (m-w)	0,147	C	C	C	E	C
Nowogrodziec (m-w)	0,147	C	C	C	C	D
Polkowice (m-w)	0,238	A	A	A	A	A
Siechnice (m-w)	0,214	A	A	A	A	A
Kujawsko-pomorskie						
Gminy miejskie						

Inowrocław (m)	0,229	A	A	A	B	A
Toruń (m)	0,224	A	A	A	A	A
Chełmża (m)	0,208	A	A	A	D	A
Bydgoszcz (m)	0,206	A	A	A	A	A
Wąbrzeźno (m)	0,202	A	A	A	C	A
Chełmno (m)	0,202	A	A	A	A	A
Grudziądz (m)	0,201	A	A	A	B	A
Ciechocinek (m)	0,197	A	A	A	A	A
Włocławek (m)	0,197	A	A	A	B	A
Brodnica (m)	0,186	A	A	A	B	A
Golub-Dobrzyń (m)	0,184	A	A	A	A	A
Radziejów (m)	0,170	B	B	B	D	B
Rypin (m)	0,168	B	B	C	D	A
Kowal (m)	0,164	B	B	B	D	B
Aleksandrów Kujawski (m)	0,162	B	B	B	D	B
Lipno (m)	0,149	C	C	C	D	B
Gminy wiejskie						
Osielsko (w)	0,190	A	A	A	A	A
Wielka Nieszawka (w)	0,170	B	B	C	A	C
Łysomice (w)	0,163	B	B	C	B	B
Białe Błota (w)	0,162	B	B	C	C	B
Fabianki (w)	0,151	C	C	C	D	C
Zławieś Wielka (w)	0,147	C	C	D	D	C
Baruchowo (w)	0,146	C	C	D	C	E
Lubicz (w)	0,145	C	C	D	D	C
Golub-Dobrzyń (w)	0,144	C	C	D	D	D
Gminy miejsko-wiejskie						
Solec Kujawski (m-w)	0,202	A	A	A	A	A
Barcin (m-w)	0,189	A	A	A	D	A
Świecie (m-w)	0,178	A	A	B	C	A
Janikowo (m-w)	0,166	B	B	B	D	B
Nakło nad Notecią (m-w)	0,161	B	C	C	D	C
Sępólno Krajeńskie (m-w)	0,158	C	C	C	D	C
Tuchola (m-w)	0,150	C	C	C	C	B
Żnin (m-w)	0,149	C	C	C	C	C
Pakość (m-w)	0,148	C	C	C	E	C
Kruszwica (m-w)	0,147	C	C	C	E	C
Brześć Kujawski (m-w)	0,143	C	C	D	E	D
Mogilno (m-w)	0,143	C	C	D	D	C
Lubelskie						
Gminy miejskie						
Świdnik (m)	0,225	A	A	A	A	A
Zamość (m)	0,224	A	A	A	A	A
Lublin (m)	0,223	A	A	A	A	A
Kraśnik (m)	0,223	A	A	A	C	A

Lubartów (m)	0,213	A	A	A	C	A
Chełm (m)	0,210	A	A	A	A	A
Puławy (m)	0,207	A	A	A	A	A
Tomaszów Lubelski (m)	0,200	A	A	A	B	A
Łuków (m)	0,199	A	A	A	C	A
Biłgoraj (m)	0,195	A	A	A	D	A
Radzyń Podlaski (m)	0,193	A	A	A	C	A
Biała Podlaska (m)	0,186	A	A	A	A	A
Rejowiec Fabryczny (m)	0,186	A	A	A	D	B
Terespol (m)	0,180	A	A	B	B	C
Włodawa (m)	0,178	A	A	A	C	A
Stoczek Łukowski (m)	0,172	B	A	A	A	B
Międzyrzec Podlaski (m)	0,171	B	B	A	C	B
Krasnystaw (m)	0,171	B	B	B	B	A
Dęblin (m)	0,165	B	B	B	D	B
Hrubieszów (m)	0,164	B	B	C	B	C
Gminy wiejskie						
Puchaczów (w)	0,193	A	A	A	B	B
Wólka (w)	0,177	A	A	B	C	B
Jastków (w)	0,169	B	B	B	A	C
Lubartów (w)	0,164	B	B	B	B	C
Niemce (w)	0,159	B	B	C	B	C
Chełm (w)	0,158	C	B	C	D	D
Końskowola (w)	0,158	C	B	C	C	C
Żyrzyn (w)	0,157	C	C	C	D	C
Krasnystaw (w)	0,155	C	C	B	D	C
Kodeń (w)	0,155	C	C	C	D	D
Urzędów (w)	0,154	C	C	C	D	D
Obsza (w)	0,153	C	C	D	D	E
Potok Górny (w)	0,153	C	C	B	D	C
Kraśnik (w)	0,153	C	C	C	D	D
Puławy (w)	0,152	C	C	C	C	C
Konopnica (w)	0,151	C	C	D	B	C
Łukowa (w)	0,151	C	C	C	C	D
Strzyżewice (w)	0,150	C	C	C	D	C
Głusk (w)	0,150	C	C	C	E	B
Terespol (w)	0,150	C	C	C	E	D
Janowiec (w)	0,150	C	C	C	C	D
Dzierzkowice (w)	0,149	C	C	C	D	C
Garbów (w)	0,148	C	C	D	D	E
Biszcza (w)	0,148	C	C	C	C	D
Ludwin (w)	0,146	C	C	B	D	D
Kamień (w)	0,146	C	C	C	D	D
Niedzwica Duża (w)	0,146	C	C	C	B	C
Gminy miejsko-wiejskie						

Łączna (m-w)	0,203	A	A	A	C	A
Poniatowa (m-w)	0,177	A	A	A	C	B
Janów Lubelski (m-w)	0,170	B	B	B	A	C
Kazimierz Dolny (m-w)	0,165	B	B	B	A	C
Opole Lubelskie (m-w)	0,160	B	B	C	C	C
Parczew (m-w)	0,157	C	C	B	D	C
Ryki (m-w)	0,154	C	C	B	B	C
Krasnobród (m-w)	0,150	C	C	C	B	D
Bełżyce (m-w)	0,150	C	C	C	D	C
Józefów (m-w)	0,145	C	C	C	C	D
Annopol (m-w)	0,144	C	C	D	C	E
Piaski (m-w)	0,143	C	C	D	D	E
Lubuskie						
Gminy miejskie						
Zielona Góra (m)	0,228	A	A	A	A	A
Gorzów Wielkopolski (m)	0,214	A	A	A	A	A
Gubin (m)	0,213	A	A	A	C	A
Nowa Sól (m)	0,212	A	A	A	B	A
Żary (m)	0,197	A	A	A	A	A
Kostrzyn nad Odrą (m)	0,189	A	A	A	C	A
Żagań (m)	0,188	A	A	A	C	A
Łęknica (m)	0,174	B	A	A	A	C
Gozdnica (m)	0,152	C	C	B	B	D
Gminy wiejskie						
Kłodawa (w)	0,164	B	B	B	B	A
Zielona Góra (w)	0,149	C	C	D	B	B
Lubrza (w)	0,149	C	C	C	A	C
Świdnica (w)	0,147	C	C	D	C	C
Zabór (w)	0,144	C	C	C	C	C
Przytoczna (w)	0,143	C	D	D	D	D
Skąpe (w)	0,143	C	D	C	C	D
Gminy miejsko-wiejskie						
Słubice (m-w)	0,175	B	B	A	A	B
Babimost (m-w)	0,172	B	B	B	C	B
Zbąszynek (m-w)	0,169	B	B	B	C	B
Świebodzin (m-w)	0,165	B	B	B	A	B
Sulechów (m-w)	0,165	B	B	B	A	B
Krosno Odrzańskie (m-w)	0,165	B	B	B	D	B
Bytom Odrzański (m-w)	0,162	B	B	C	D	C
Wschowa (m-w)	0,155	C	C	C	D	B
Lubsko (m-w)	0,155	C	C	C	D	C
Kargowa (m-w)	0,151	C	C	C	C	C
Szprotawa (m-w)	0,151	C	C	D	D	D
Międzyrzecz (m-w)	0,150	C	C	C	B	C
Drezdenko (m-w)	0,148	C	C	C	C	C

Sława (m-w)	0,147	C	C	C	B	C
Czerwieńsk (m-w)	0,144	C	C	C	D	C
Lubniewice (m-w)	0,142	C	D	C	A	C
Łódzkie						
Gminy miejskie						
Bełchatów (m)	0,228	A	A	A	A	A
Łódź (m)	0,217	A	A	A	A	A
Pabianice (m)	0,212	A	A	A	A	A
Rawa Mazowiecka (m)	0,212	A	A	A	C	A
Skierniewice (m)	0,207	A	A	A	C	A
Zgierz (m)	0,192	A	A	A	C	A
Piotrków Trybunalski (m)	0,191	A	A	A	B	A
Tomaszów Mazowiecki (m)	0,190	A	A	A	C	B
Konstantynów Łódzki (m)	0,186	A	A	A	A	A
Łowicz (m)	0,183	A	A	A	B	A
Kutno (m)	0,182	A	A	A	A	A
Brzeziny (m)	0,180	A	A	A	C	B
Łęczyca (m)	0,174	B	A	A	E	A
Radomsko (m)	0,174	B	A	B	C	A
Zduńska Wola (m)	0,173	B	B	B	D	A
Głowno (m)	0,169	B	B	B	C	C
Sieradz (m)	0,165	B	B	C	C	B
Ozorków (m)	0,160	B	B	C	D	B
Gminy wiejskie						
Kleszczów (w)	0,325	A	A	A	A	A
Sulmierzyce (w)	0,198	A	A	A	A	C
Ksawerów (w)	0,190	A	A	A	C	B
Andrespol (w)	0,190	A	A	A	B	A
Nowosolna (w)	0,184	A	A	A	B	A
Rząśnia (w)	0,176	A	A	A	A	B
Szczerców (w)	0,170	B	B	B	B	C
Pabianice (w)	0,161	B	B	B	B	C
Jeżów (w)	0,157	C	B	C	B	D
Parzęczew (w)	0,156	C	B	C	C	C
Nowe Ostrowy (w)	0,156	C	C	B	C	D
Bolesławiec (w)	0,156	C	C	C	D	C
Czarnożyły (w)	0,151	C	C	C	D	D
Ozorków (w)	0,150	C	C	C	C	C
Łowicz (w)	0,150	C	C	C	D	D
Krzyżanów (w)	0,146	C	C	C	D	E
Lgota Wielka (w)	0,144	C	C	C	E	D
Dłutów (w)	0,143	C	C	C	C	D
Mokrsko (w)	0,142	C	C	C	D	D
Gminy miejsko-wiejskie						
Aleksandrów Łódzki (m-w)	0,192	A	A	A	B	A

Rzgów (m-w)	0,185	A	A	A	B	B
Stryków (m-w)	0,178	A	A	A	A	B
Tuszyn (m-w)	0,163	B	B	A	A	C
Wieluń (m-w)	0,159	B	B	B	A	B
Pajęczno (m-w)	0,158	C	B	B	C	C
Uniejów (m-w)	0,153	C	C	E	A	D
Koluszki (m-w)	0,151	C	C	C	D	C
Krośniewice (m-w)	0,149	C	C	C	D	D
Wieruszów (m-w)	0,149	C	C	C	C	C
Kamieńsk (m-w)	0,147	C	C	D	D	C
Opoczno (m-w)	0,142	C	D	D	C	C
Małopolskie						
Gminy miejskie						
Kraków (m)	0,233	A	A	A	A	A
Limanowa (m)	0,220	A	A	A	A	A
Oświęcim (m)	0,219	A	A	A	A	A
Gorlice (m)	0,216	A	A	A	A	A
Bochnia (m)	0,207	A	A	A	A	A
Tarnów (m)	0,206	A	A	A	A	A
Nowy Sącz (m)	0,204	A	A	A	A	A
Bukowno (m)	0,195	A	A	A	A	A
Mszana Dolna (m)	0,178	A	A	A	A	B
Sucha Beskidzka (m)	0,174	B	A	B	A	B
Zakopane (m)	0,173	B	A	A	A	B
Nowy Targ (m)	0,170	B	B	B	A	B
Grybów (m)	0,166	B	B	B	B	B
Jordanów (m)	0,159	B	B	B	A	C
Gminy wiejskie						
Wielka Wieś (w)	0,218	A	A	A	A	A
Zielonki (w)	0,213	A	A	A	A	A
Zabierzów (w)	0,211	A	A	A	A	A
Mogilany (w)	0,197	A	A	A	B	A
Michałowice (w)	0,186	A	A	A	B	A
Bolesław (w)	0,186	A	A	A	A	B
Kłaj (w)	0,183	A	A	A	C	A
Osiek (w)	0,178	A	A	A	C	B
Tarnów (w)	0,178	A	B	B	C	A
Bochnia (w)	0,176	A	B	A	C	B
Chelmiec (w)	0,174	B	B	C	B	C
Przeciszów (w)	0,174	B	B	A	D	B
Klucze (w)	0,174	B	B	A	B	B
Polanka Wielka (w)	0,173	B	B	B	C	C
Dębno (w)	0,173	B	B	B	C	B
Liszki (w)	0,172	B	B	B	D	B
Siepraw (w)	0,172	B	B	B	C	B

Spytkowice (w)	0,172	B	B	B	C	B
Kocmyrzów-Luborzyca (w)	0,171	B	B	B	C	B
Jerzmanowice-Przeginia (w)	0,169	B	B	B	A	B
Skrzyszów (w)	0,167	B	B	B	C	C
Mucharz (w)	0,167	B	B	B	A	C
Łapanów (w)	0,167	B	B	B	B	C
Żegocina (w)	0,164	B	B	B	B	C
Sękowa (w)	0,163	B	B	B	A	C
Brzeźnica (w)	0,163	B	B	B	C	C
Tomice (w)	0,163	B	B	B	D	C
Tymbark (w)	0,162	B	B	B	A	C
Sułoszowa (w)	0,161	B	B	C	C	C
Gdów (w)	0,160	B	C	B	D	C
Oświęcim (w)	0,160	B	C	C	D	B
Rzezawa (w)	0,158	C	C	B	B	C
Wierzchosławice (w)	0,158	C	C	C	E	B
Stryków (w)	0,156	C	C	C	C	D
Iwanowice (w)	0,155	C	C	C	D	C
Lipinki (w)	0,154	C	C	C	B	D
Spytkowice (w)	0,154	C	C	B	B	C
Kamionka Wielka (w)	0,153	C	C	C	B	C
Lubień (w)	0,153	C	C	C	B	C
Czorsztyn (w)	0,153	C	C	B	A	C
Gołcza (w)	0,152	C	C	C	D	D
Pleśna (w)	0,150	C	C	C	C	C
Łąskie Niżne (w)	0,149	C	C	B	A	D
Lisia Góra (w)	0,149	C	C	C	E	B
Słupnice (w)	0,149	C	C	B	C	D
Trzyciąż (w)	0,149	C	C	C	C	D
Szerzyny (w)	0,148	C	C	C	C	D
Pałecznicza (w)	0,148	C	C	D	C	E
Trzciana (w)	0,148	C	C	C	C	C
Igołomia-Wawrzeńczyce (w)	0,148	C	C	C	D	D
Zembrzyce (w)	0,147	C	C	C	B	D
Łososina Dolna (w)	0,147	C	C	C	B	D
Gorlice (w)	0,146	C	C	C	C	C
Laskowa (w)	0,146	C	C	C	B	D
Gródek nad Dunajcem (w)	0,146	C	C	C	A	D
Gnojnik (w)	0,146	C	C	C	C	D
Gromnik (w)	0,145	C	C	B	C	D
Dobra (w)	0,144	C	C	C	B	E
Charsznica (w)	0,144	C	C	C	C	D
Mszana Dolna (w)	0,143	C	C	C	B	D
Jabłonka (w)	0,142	C	C	C	B	E
Grybów (w)	0,142	C	D	C	B	D

Gminy miejsko-wiejskie						
Niepołomice (m-w)	0,214	A	A	A	A	A
Zator (m-w)	0,201	A	A	A	C	A
Wieliczka (m-w)	0,201	A	A	A	A	A
Skawina (m-w)	0,195	A	A	A	C	A
Olkusz (m-w)	0,195	A	A	A	A	A
Kęty (m-w)	0,191	A	A	A	A	A
Myslenice (m-w)	0,190	A	A	A	A	A
Andrychów (m-w)	0,187	A	A	A	A	A
Dobczyce (m-w)	0,186	A	A	B	A	B
Wadowice (m-w)	0,185	A	A	A	A	A
Świątniki Górne (m-w)	0,182	A	A	B	B	B
Alwernia (m-w)	0,181	A	A	A	B	A
Chrzanów (m-w)	0,180	A	A	A	C	A
Brzeszcze (m-w)	0,179	A	A	A	C	B
Wolbrom (m-w)	0,178	A	A	B	A	B
Trzebinia (m-w)	0,177	A	A	B	B	A
Krynica-Zdrój (m-w)	0,174	B	B	B	A	B
Krzeszowice (m-w)	0,172	B	B	B	B	B
Chełmek (m-w)	0,164	B	B	C	D	B
Skała (m-w)	0,163	B	B	C	C	B
Brzesko (m-w)	0,163	B	B	B	B	A
Sułkowice (m-w)	0,162	B	B	C	C	D
Muszyń (m-w)	0,160	B	B	B	A	C
Dąbrowa Tarnowska (m-w)	0,155	C	C	C	D	B
Kalwaria Zebrzydowska (m-w)	0,154	C	C	C	A	D
Stary Sącz (m-w)	0,154	C	C	C	B	D
Tuchów (m-w)	0,153	C	C	C	C	C
Żabno (m-w)	0,151	C	C	C	F	B
Nowy Wiśnicz (m-w)	0,150	C	C	C	C	C
Radłów (m-w)	0,146	C	C	D	E	C
Szczawnica (m-w)	0,146	C	C	C	A	D
Biecz (m-w)	0,144	C	C	C	A	D
Słomniki (m-w)	0,143	C	C	D	D	D
Libiąż (m-w)	0,142	C	D	D	D	C
Mazowieckie						
Gminy miejskie						
m.st.Warszawa (m)	0,273	A	A	A	A	A
Legionowo (m)	0,251	A	A	A	C	A
Ząbki (m)	0,249	A	A	A	B	A
Mińsk Mazowiecki (m)	0,242	A	A	A	A	A
Pruszków (m)	0,237	A	A	A	A	A
Piastów (m)	0,237	A	A	A	D	A
Płońsk (m)	0,231	A	A	A	B	A

Podkowa Leśna (m)	0,231	A	A	A	A	A
Siedlce (m)	0,224	A	A	A	A	A
Ostrołęka (m)	0,220	A	A	A	A	A
Marki (m)	0,215	A	A	A	A	A
Milanówek (m)	0,213	A	A	A	A	A
Płock (m)	0,213	A	A	A	A	A
Pionki (m)	0,212	A	A	A	C	A
Żyrardów (m)	0,210	A	A	A	B	A
Kobyłka (m)	0,208	A	A	A	A	A
Nowy Dwór Mazowiecki (m)	0,206	A	A	A	A	A
Garwolin (m)	0,202	A	A	A	C	A
Ciechanów (m)	0,202	A	A	A	C	A
Radom (m)	0,199	A	A	A	B	A
Sulejówek (m)	0,198	A	A	A	B	A
Józefów (m)	0,197	A	A	A	B	A
Otwock (m)	0,185	A	A	A	C	A
Mława (m)	0,185	A	A	A	D	A
Ostrów Mazowiecka (m)	0,183	A	A	A	C	A
Maków Mazowiecki (m)	0,181	A	A	A	C	B
Sierpc (m)	0,175	A	A	B	D	B
Zielonka (m)	0,175	B	B	B	B	A
Sochaczew (m)	0,175	B	B	B	E	A
Sokołów Podlaski (m)	0,171	B	B	B	D	A
Węgrów (m)	0,159	B	B	C	D	B
Przasnysz (m)	0,157	C	C	C	E	B
Gostynin (m)	0,151	C	C	C	D	C
Łaskarzew (m)	0,142	C	C	D	E	C
Gminy wiejskie						
Lesznówola (w)	0,233	A	A	A	A	A
Michałowice (w)	0,226	A	A	A	A	A
Stare Babice (w)	0,217	A	A	A	A	A
Nadarzyn (w)	0,215	A	A	A	A	A
Raszyn (w)	0,212	A	A	A	A	A
Słupno (w)	0,203	A	A	A	A	A
Nieporęt (w)	0,194	A	A	A	A	A
Czosnów (w)	0,185	A	A	A	B	A
Izabelin (w)	0,182	A	A	B	A	A
Żabia Wola (w)	0,177	A	A	B	A	B
Jaktorów (w)	0,176	A	B	B	D	A
Kołbiel (w)	0,175	B	A	A	C	B
Siedlce (w)	0,170	B	B	B	C	B
Wieliszew (w)	0,167	B	B	B	C	A
Rzekuń (w)	0,162	B	B	B	C	C
Radziejowice (w)	0,161	B	B	B	A	C
Stara Biała (w)	0,156	C	C	C	D	B

Leszno (w)	0,156	C	C	C	B	B
Wiązowna (w)	0,155	C	C	C	A	B
Jabłonna (w)	0,154	C	C	C	B	B
Teresin (w)	0,153	C	C	C	D	C
Osieck (w)	0,152	C	C	C	C	D
Mińsk Mazowiecki (w)	0,151	C	C	C	D	C
Sarnaki (w)	0,151	C	C	B	B	C
Brańszczyk (w)	0,151	C	C	C	C	D
Kampinos (w)	0,150	C	C	C	C	C
Pomiechówek (w)	0,149	C	C	C	B	C
Chynów (w)	0,149	C	C	D	D	D
Rząśnik (w)	0,149	C	C	C	D	D
Belsk Duży (w)	0,148	C	C	D	E	C
Górzno (w)	0,148	C	C	C	C	D
Mrozy (w)	0,146	C	C	C	C	D
Olszewo-Borki (w)	0,145	C	C	D	C	D
Celestynów (w)	0,144	C	C	D	C	C
Garbatka-Letnisko (w)	0,144	C	D	D	E	C
Gminy miejsko-wiejskie						
Piaseczno (m-w)	0,214	A	A	A	A	A
Ożarów Mazowiecki (m-w)	0,213	A	A	A	A	A
Konstancin-Jeziorna (m-w)	0,209	A	A	A	A	A
Radzymin (m-w)	0,191	A	A	A	C	A
Grodzisk Mazowiecki (m-w)	0,191	A	A	A	A	A
Łomianki (m-w)	0,190	A	A	B	A	A
Wyszaków (m-w)	0,189	A	A	A	C	A
Brwinów (m-w)	0,186	A	A	B	C	A
Błonie (m-w)	0,185	A	A	A	C	A
Serock (m-w)	0,185	A	A	A	A	A
Tarczyn (m-w)	0,184	A	A	A	B	A
Białobrzegi (m-w)	0,181	A	A	B	B	C
Kozienice (m-w)	0,181	A	A	A	A	A
Halinów (m-w)	0,177	A	B	B	C	B
Wołomin (m-w)	0,172	B	B	B	D	A
Grójec (m-w)	0,172	B	B	A	A	A
Żelechów (m-w)	0,165	B	B	B	C	C
Mszczonów (m-w)	0,160	B	B	C	D	C
Łosice (m-w)	0,160	B	B	B	C	C
Góra Kalwaria (m-w)	0,158	C	C	C	B	B
Różan (m-w)	0,158	C	B	B	B	D
Karczew (m-w)	0,150	C	C	D	D	C
Pułtusk (m-w)	0,150	C	C	C	C	B
Pilawa (m-w)	0,149	C	C	D	D	D
Nowe Miasto nad Pilicą (m-w)	0,147	C	C	C	A	D

Zwoleń (m-w)	0,147	C	C	C	C	D
Gąbin (m-w)	0,143	C	C	C	C	D
Opolskie						
Gminy miejskie						
Brzeg (m)	0,231	A	A	A	B	A
Opole (m)	0,206	A	A	A	A	A
Kędzierzyn-Koźle (m)	0,203	A	A	A	A	A
Gminy wiejskie						
Skarbimierz (w)	0,185	A	A	A	C	B
Tułowice (w)	0,180	A	B	A	C	B
Dobrzeń Wielki (w)	0,174	B	A	B	B	B
Chrzastowice (w)	0,170	B	B	B	A	B
Bierawa (w)	0,163	B	B	B	C	C
Łubniany (w)	0,162	B	B	B	C	C
Lubsza (w)	0,160	B	B	B	B	C
Popielów (w)	0,156	C	B	B	C	C
Komprachcice (w)	0,150	C	C	D	E	B
Walce (w)	0,150	C	C	C	E	D
Tarnów Opolski (w)	0,150	C	C	C	D	C
Jemielnica (w)	0,148	C	C	C	C	D
Turawa (w)	0,144	C	C	C	C	C
Gminy miejsko-wiejskie						
Zdzieszowice (m-w)	0,193	A	A	A	C	A
Namysłów (m-w)	0,180	A	A	A	A	B
Nysa (m-w)	0,175	B	B	B	D	A
Gogolin (m-w)	0,172	B	A	A	A	B
Prudnik (m-w)	0,168	B	B	B	B	A
Strzelce Opolskie (m-w)	0,168	B	B	B	A	B
Grodków (m-w)	0,168	B	B	B	D	B
Krapkowice (m-w)	0,167	B	B	B	B	B
Kluczbork (m-w)	0,166	B	B	B	B	B
Ujazd (m-w)	0,162	B	B	B	C	C
Zawadzkie (m-w)	0,154	C	C	B	C	C
Ozimek (m-w)	0,153	C	C	C	D	C
Leśnica (m-w)	0,151	C	C	C	B	C
Lewin Brzeski (m-w)	0,150	C	C	C	E	C
Głubczyce (m-w)	0,149	C	C	C	C	C
Prószków (m-w)	0,148	C	C	C	D	C
Olesno (m-w)	0,145	C	C	D	B	C
Korfantów (m-w)	0,145	C	C	C	C	D
Głogówek (m-w)	0,144	C	C	C	D	C
Niemodlin (m-w)	0,144	C	C	D	D	C
Kolonowskie (m-w)	0,143	C	C	C	C	C
Praszka (m-w)	0,143	C	C	D	D	C
Baborów (m-w)	0,143	C	D	D	E	D

Paczków (m-w)	0,143	C	C	C	E	C
Podkarpackie						
Gminy miejskie						
Krosno (m)	0,222	A	A	A	A	A
Rzeszów (m)	0,221	A	A	A	A	A
Mielec (m)	0,208	A	A	A	A	A
Łańcut (m)	0,202	A	A	A	A	A
Jasło (m)	0,201	A	A	A	C	A
Sanok (m)	0,198	A	A	A	A	A
Dębica (m)	0,193	A	A	A	A	A
Tarnobrzeg (m)	0,191	A	A	A	B	A
Przemyśl (m)	0,189	A	A	A	A	A
Jarosław (m)	0,189	A	A	A	B	A
Przeworsk (m)	0,188	A	A	A	B	A
Stalowa Wola (m)	0,187	A	A	A	A	A
Leżajsk (m)	0,185	A	A	A	D	A
Lubaczów (m)	0,177	A	A	B	B	A
Radymno (m)	0,169	B	B	B	E	A
Gminy wiejskie						
Krościenko Wyżne (w)	0,187	A	A	A	B	A
Dębica (w)	0,178	A	B	B	D	A
Trzebownisko (w)	0,173	B	B	B	B	A
Krasne (w)	0,171	B	B	B	E	A
Ostrów (w)	0,164	B	B	C	B	D
Miejsce Piastowe (w)	0,163	B	B	B	D	B
Gorzyce (w)	0,163	B	C	B	E	B
Medyka (w)	0,162	B	B	B	E	B
Łańcut (w)	0,162	B	C	C	C	A
Żyraków (w)	0,159	B	C	C	D	B
Czarna (w)	0,159	B	C	C	E	B
Jarosław (w)	0,159	C	C	C	E	B
Tryńcza (w)	0,158	C	C	B	E	C
Świlcza (w)	0,156	C	C	C	D	B
Pawłosiów (w)	0,156	C	C	D	E	C
Żurawica (w)	0,155	C	C	C	E	B
Zarzecze (w)	0,154	C	C	C	E	B
Białobrzegi (w)	0,153	C	C	C	E	B
Orły (w)	0,152	C	C	C	E	B
Besko (w)	0,151	C	C	C	F	B
Mielec (w)	0,151	C	C	C	E	B
Solina (w)	0,151	C	C	B	A	D
Przeworsk (w)	0,149	C	C	C	F	B
Gać (w)	0,149	C	C	C	E	B
Nowy Żmigród (w)	0,149	C	C	C	B	D
Leżajsk (w)	0,148	C	C	C	E	C

Dębowiec (w)	0,146	C	C	C	D	D
Korczyna (w)	0,146	C	C	C	A	C
Jaślicka (w)	0,145	C	C	B	B	F
Żołynia (w)	0,145	C	D	C	E	B
Chorkówka (w)	0,145	C	D	D	D	C
Chłopice (w)	0,144	C	D	D	E	C
Pysznica (w)	0,144	C	C	D	D	C
Grębow (w)	0,143	C	D	C	D	C
Czarna (w)	0,143	C	D	D	D	C
Zaleszany (w)	0,142	C	D	D	F	C
Gminy miejsko-wiejskie						
Boguchwała (m-w)	0,182	A	A	B	B	A
Lesko (m-w)	0,171	B	B	B	A	B
Głogów Małopolski (m-w)	0,171	B	B	C	B	B
Nowa Dęba (m-w)	0,167	B	B	B	B	B
Dukla (m-w)	0,160	B	B	B	A	C
Ropczyce (m-w)	0,156	C	C	C	D	B
Rymanów (m-w)	0,155	C	C	C	B	C
Nisko (m-w)	0,154	C	C	C	D	C
Iwonicz-Zdrój (m-w)	0,153	C	C	C	B	C
Jedlicze (m-w)	0,153	C	C	C	B	B
Nowa Sarzyna (m-w)	0,152	C	C	C	C	B
Sędziszów Małopolski (m-w)	0,152	C	C	C	C	B
Oleszyce (m-w)	0,148	C	C	C	D	B
Sieniawa (m-w)	0,147	C	C	C	D	B
Kolbuszowa (m-w)	0,146	C	C	D	E	C
Strzyżów (m-w)	0,145	C	C	C	C	C
Tyczyn (m-w)	0,142	C	C	C	D	B
Podlaskie						
Gminy miejskie						
Białystok (m)	0,228	A	A	A	A	A
Wysokie Mazowieckie (m)	0,217	A	A	A	B	B
Łomża (m)	0,189	A	A	A	A	A
Hajnówka (m)	0,182	A	A	A	C	B
Sejny (m)	0,180	A	A	A	B	B
Suwałki (m)	0,179	A	A	A	A	A
Brańsk (m)	0,176	A	A	A	B	C
Zambrów (m)	0,165	B	B	B	E	B
Siemiatycze (m)	0,165	B	B	B	A	B
Bielsk Podlaski (m)	0,163	B	B	B	B	B
Grajewo (m)	0,161	B	B	C	D	B
Augustów (m)	0,159	B	B	C	A	B
Kolno (m)	0,152	C	C	C	E	C
Gminy wiejskie						
Narewka (w)	0,164	B	B	A	A	C

Juchnowiec Kościelny (w)	0,162	B	B	C	D	B
Czeremcha (w)	0,161	B	B	B	B	D
Brańsk (w)	0,156	C	C	C	D	E
Turośń Kościelna (w)	0,150	C	C	C	C	C
Siemiatycze (w)	0,146	C	C	C	D	E
Gminy miejsko-wiejskie						
Supraśl (m-w)	0,167	B	B	C	A	B
Łapy (m-w)	0,163	B	B	B	D	C
Wasilków (m-w)	0,163	B	B	B	C	B
Choroszcz (m-w)	0,158	C	B	B	A	C
Mońki (m-w)	0,151	C	C	C	D	C
Czyżew (m-w)	0,148	C	C	C	D	C
Ciechanowiec (m-w)	0,146	C	C	D	C	D
Pomorskie						
Gminy miejskie						
Sopot (m)	0,239	A	A	A	A	A
Pruszcz Gdański (m)	0,234	A	A	A	A	A
Gdańsk (m)	0,227	A	A	A	A	A
Tczew (m)	0,223	A	A	A	A	A
Słupsk (m)	0,220	A	A	A	A	A
Malbork (m)	0,219	A	A	A	A	A
Ustka (m)	0,217	A	A	A	A	A
Lębork (m)	0,214	A	A	A	D	A
Puck (m)	0,214	A	A	A	A	A
Starogard Gdański (m)	0,213	A	A	A	C	A
Wejherowo (m)	0,211	A	A	A	A	A
Gdynia (m)	0,210	A	A	A	A	A
Kwidzyn (m)	0,209	A	A	A	A	A
Chojnice (m)	0,203	A	A	A	A	A
Rumia (m)	0,202	A	A	A	A	A
Władysławowo (m)	0,200	A	A	A	A	A
Jastarnia (m)	0,192	A	A	A	A	B
Reda (m)	0,187	A	A	A	A	A
Człuchów (m)	0,177	A	A	A	B	A
Kościerzyna (m)	0,177	A	B	A	B	A
Łeba (m)	0,174	B	A	A	A	B
Krynica Morska (m)	0,164	B	B	B	A	B
Skórcz (m)	0,159	B	B	B	D	B
Hel (m)	0,153	C	C	B	A	C
Czarna Woda (m)	0,147	C	C	B	C	C
Gminy wiejskie						
Kosakowo (w)	0,209	A	A	A	A	A
Pruszcz Gdański (w)	0,201	A	A	A	A	A
Kolbudy (w)	0,183	A	A	A	A	A
Ustka (w)	0,174	B	B	A	A	C

Krokowa (w)	0,174	B	B	C	A	D
Kobylnica (w)	0,167	B	B	B	B	B
Słupsk (w)	0,166	B	B	C	C	B
Cedry Wielkie (w)	0,159	B	B	C	D	D
Tczew (w)	0,159	B	C	C	D	B
Stężyca (w)	0,158	C	C	B	A	C
Pszczółki (w)	0,157	C	C	C	E	B
Sztutowo (w)	0,155	C	C	B	A	C
Kościerzyna (w)	0,151	C	C	C	B	D
Gniewino (w)	0,150	C	C	B	A	C
Stare Pole (w)	0,148	C	D	C	F	C
Tuchomie (w)	0,147	C	C	C	D	D
Przodkowo (w)	0,147	C	C	C	D	C
Suchy Dąb (w)	0,146	C	D	C	E	D
Kwidzyn (w)	0,146	C	C	C	D	C
Szemud (w)	0,144	C	D	D	D	C
Gminy miejsko-wiejskie						
Bytów (m-w)	0,164	B	B	B	B	B
Nowy Dwór Gdański (m-w)	0,163	B	B	B	E	C
Żukowo (m-w)	0,162	B	B	C	A	A
Dzierżgoń (m-w)	0,160	B	C	B	D	C
Nowy Staw (m-w)	0,156	C	C	B	E	B
Sztum (m-w)	0,152	C	C	C	D	B
Kępice (m-w)	0,147	C	D	C	D	B
Śląskie						
Gminy miejskie						
Chorzów (m)	0,271	A	A	A	B	A
Gliwice (m)	0,261	A	A	A	A	A
Świętochłowice (m)	0,260	A	A	A	D	A
Tychy (m)	0,255	A	A	A	A	A
Łaziska Górne (m)	0,249	A	A	A	A	A
Knurów (m)	0,248	A	A	A	B	A
Bielsko-Biała (m)	0,247	A	A	A	A	A
Żory (m)	0,247	A	A	A	A	A
Radzionków (m)	0,247	A	A	A	A	A
Czeladź (m)	0,246	A	A	A	A	A
Cieszyn (m)	0,245	A	A	A	A	A
Katowice (m)	0,245	A	A	A	A	A
Siemianowice Śląskie (m)	0,245	A	A	A	B	A
Rybnik (m)	0,244	A	A	A	A	A
Ruda Śląska (m)	0,243	A	A	A	B	A
Dąbrowa Górnicza (m)	0,243	A	A	A	A	A
Jastrzębie-Zdrój (m)	0,242	A	A	A	A	A
Radlin (m)	0,242	A	A	A	B	A

Mikołów (m)	0,241	A	A	A	A	A
Piekary Śląskie (m)	0,240	A	A	A	A	A
Będzin (m)	0,238	A	A	A	B	A
Tarnowskie Góry (m)	0,237	A	A	A	A	A
Bytom (m)	0,236	A	A	A	C	A
Mysłowice (m)	0,236	A	A	A	B	A
Sosnowiec (m)	0,235	A	A	A	B	A
Zawiercie (m)	0,234	A	A	A	B	A
Pyskowice (m)	0,233	A	A	A	B	A
Zabrze (m)	0,231	A	A	A	A	A
Bieruń (m)	0,231	A	A	A	A	A
Racibórz (m)	0,229	A	A	A	B	A
Żywiec (m)	0,228	A	A	A	A	A
Częstochowa (m)	0,228	A	A	A	B	A
Wojkowice (m)	0,224	A	A	A	C	A
Wodzisław Śląski (m)	0,222	A	A	A	A	A
Lędziny (m)	0,221	A	A	A	A	A
Imielin (m)	0,219	A	A	A	C	A
Jaworzno (m)	0,219	A	A	A	A	A
Rydułtowy (m)	0,215	A	A	A	B	A
Sławków (m)	0,215	A	A	A	A	B
Ustroń (m)	0,215	A	A	A	A	A
Lubliniec (m)	0,214	A	A	A	A	A
Pszów (m)	0,211	A	A	A	B	B
Wisła (m)	0,210	A	A	A	A	B
Miasteczko Śląskie (m)	0,204	B	B	B	C	B
Myszków (m)	0,202	B	B	B	B	B
Szczyrk (m)	0,196	B	B	B	A	C
Kalety (m)	0,193	B	B	B	A	C
Orzesze (m)	0,190	B	B	C	B	B
Poręba (m)	0,186	C	C	C	D	B
Gminy wiejskie						
Ornontowice (w)	0,243	A	A	A	A	A
Pawłowice (w)	0,237	A	A	A	A	A
Goczałkowice-Zdrój (w)	0,236	A	A	A	B	A
Ożarówice (w)	0,234	A	A	B	A	B
Kozy (w)	0,224	A	A	A	A	A
Suszec (w)	0,223	A	A	A	A	B
Bestwina (w)	0,221	A	A	A	C	A
Świerklany (w)	0,219	A	A	A	C	A
Mszana (w)	0,218	A	A	A	B	B
Chełm Śląski (w)	0,215	A	A	B	D	A

Wyry (w)	0,214	A	A	A	A	A
Psary (w)	0,214	A	A	A	B	B
Jaworze (w)	0,213	A	A	B	A	A
Chybie (w)	0,212	A	A	A	C	B
Bobrowniki (w)	0,211	A	A	A	C	B
Buczkowice (w)	0,211	A	A	A	B	B
Olsztyn (w)	0,211	A	A	A	A	B
Hażlach (w)	0,210	A	A	B	C	B
Jasienica (w)	0,210	A	A	A	B	B
Zebrzydowice (w)	0,210	A	B	B	C	B
Czernichów (w)	0,209	A	A	A	A	B
Miedźna (w)	0,209	A	A	B	D	A
Porąbka (w)	0,209	A	A	A	B	B
Herby (w)	0,206	B	A	A	A	C
Poczesna (w)	0,206	B	A	C	C	B
Wilkowice (w)	0,204	B	B	B	A	A
Poraj (w)	0,203	B	B	B	B	B
Godów (w)	0,203	B	B	B	B	C
Mierzęcice (w)	0,202	B	B	C	B	B
Marklowice (w)	0,200	B	B	B	C	B
Krupski Młyn (w)	0,200	B	A	A	A	C
Kamienica Polska (w)	0,200	B	B	B	B	C
Gierałtowice (w)	0,200	B	B	B	A	C
Jejkowice (w)	0,199	B	B	B	C	C
Goleszów (w)	0,198	B	B	B	C	B
Brenna (w)	0,196	B	B	B	A	C
Świerklaniec (w)	0,196	B	B	C	A	B
Mstów (w)	0,195	B	B	B	C	C
Łodygowice (w)	0,195	B	B	B	B	C
Lipowa (w)	0,194	B	B	B	A	B
Bojszowy (w)	0,194	B	B	C	C	B
Gaszowice (w)	0,193	B	B	B	C	C
Dębowiec (w)	0,193	B	B	C	C	B
Zbrosławice (w)	0,192	B	B	B	C	C
Węgierska Górka (w)	0,191	B	B	B	A	C
Kobiór (w)	0,191	B	B	C	A	B
Łękawica (w)	0,190	B	B	B	A	D
Kochanowice (w)	0,184	C	C	C	B	C
Lyski (w)	0,184	C	B	C	B	D
Boronów (w)	0,183	C	C	C	B	C
Lubomia (w)	0,183	C	C	C	C	D
Wręczyca Wielka (w)	0,183	C	C	C	C	C

Mykanów (w)	0,182	C	C	C	D	D
Miedźno (w)	0,181	C	C	C	C	D
Rędziny (w)	0,181	C	C	B	D	D
Pilchowice (w)	0,180	C	C	C	C	C
Starcza (w)	0,180	C	C	C	D	C
Ujsoły (w)	0,180	C	C	B	A	E
Rudziniec (w)	0,179	C	C	C	B	D
Janów (w)	0,179	C	C	C	A	D
Panki (w)	0,178	C	C	C	D	D
Tworóg (w)	0,178	C	C	C	C	C
Przystajń (w)	0,178	C	C	C	B	D
Kornowac (w)	0,177	C	C	C	C	D
Wielowieś (w)	0,176	C	C	C	D	D
Przyrów (w)	0,174	C	C	C	C	D
Kroczyce (w)	0,173	C	C	C	B	D
Konopiska (w)	0,172	C	C	D	D	C
Radziechowy-Wieprz (w)	0,172	C	C	D	C	D
Koszarawa (w)	0,171	C	C	C	A	D
Gminy miejsko-wiejskie						
Skoczów (m-w)	0,230	A	A	A	A	A
Czechowice-Dziedzice (m-w)	0,217	A	A	A	B	A
Wilamowice (m-w)	0,216	A	A	A	C	A
Pszczyna (m-w)	0,210	A	A	B	B	A
Strumień (m-w)	0,205	B	A	B	C	B
Ogrodzieniec (m-w)	0,203	B	B	B	A	B
Łazy (m-w)	0,201	B	B	B	B	C
Czerwionka-Leszczyny (m-w)	0,192	B	B	A	A	C
Siewierz (m-w)	0,191	B	B	C	B	B
Żarki (m-w)	0,189	B	B	B	B	C
Toszek (m-w)	0,189	B	B	B	C	C
Pilica (m-w)	0,179	C	C	C	B	D
Kłobuck (m-w)	0,177	C	C	C	D	C
Krzanowice (m-w)	0,175	C	C	C	C	D
Koziegłowy (m-w)	0,172	C	C	C	A	D
Sośnicowice (m-w)	0,172	C	C	D	A	C
Krzepice (m-w)	0,171	C	C	D	E	C
Świętokrzyskie						
Gminy miejskie						
Kielce (m)	0,207	A	A	A	A	A
Sandomierz (m)	0,197	A	A	A	A	A
Starachowice (m)	0,195	A	A	A	B	A
Ostrowiec Świętokrzyski (m)	0,188	A	A	A	C	A
Skarżysko-Kamienna (m)	0,174	B	B	B	B	A

Gminy wiejskie						
Sitkówka-Nowiny (w)	0,192	A	A	A	A	A
Morawica (w)	0,188	A	A	A	B	B
Miedziana Góra (w)	0,178	A	B	A	B	A
Zagnańsk (w)	0,165	B	B	B	B	C
Łączna (w)	0,164	B	B	B	C	C
Łagów (w)	0,161	B	C	C	C	C
Strawczyn (w)	0,160	B	C	C	C	C
Solec-Zdrój (w)	0,160	B	B	B	B	C
Kije (w)	0,157	C	B	D	D	E
Obrazów (w)	0,150	C	C	C	C	D
Bogoria (w)	0,147	C	C	C	D	D
Brody (w)	0,146	C	C	C	C	C
Baćkowice (w)	0,144	C	C	D	D	C
Masłów (w)	0,142	C	D	C	A	D
Gminy miejsko-wiejskie						
Połaniec (m-w)	0,191	A	A	A	B	B
Ożarów (m-w)	0,186	A	A	B	C	B
Staszów (m-w)	0,157	C	C	C	C	B
Busko-Zdrój (m-w)	0,154	C	C	C	C	C
Chmielnik (m-w)	0,154	C	C	C	E	C
Opatów (m-w)	0,152	C	C	C	C	B
Końskie (m-w)	0,150	C	C	C	C	C
Kunów (m-w)	0,149	C	C	C	C	D
Małogoszcz (m-w)	0,149	C	C	C	C	D
Sędziszów (m-w)	0,148	C	C	C	C	D
Daleszyce (m-w)	0,147	C	C	D	A	D
Suchedniów (m-w)	0,144	C	D	D	B	C
Warmińsko-mazurskie						
Gminy miejskie						
Olsztyn (m)	0,237	A	A	A	A	A
Działdowo (m)	0,231	A	A	A	C	A
Kętrzyn (m)	0,228	A	A	A	B	A
Ostróda (m)	0,222	A	A	A	A	A
Szczytno (m)	0,219	A	A	A	B	A
Lidzbark Warmiński (m)	0,216	A	A	A	A	A
Ława (m)	0,214	A	A	A	A	A
Mrągowo (m)	0,212	A	A	A	A	A
Ełk (m)	0,210	A	A	A	A	A
Bartoszyce (m)	0,210	A	A	A	D	A
Górowo Iławeckie (m)	0,208	A	A	A	B	A
Giżycko (m)	0,208	A	A	A	A	A
Elbląg (m)	0,201	A	A	A	A	A
Lubawa (m)	0,187	A	A	A	B	A
Nowe Miasto Lubawskie (m)	0,180	A	A	A	C	B
Braniewo (m)	0,162	B	B	B	C	B
Gminy wiejskie						
Stawiguda (w)	0,189	A	A	A	A	A

Iława (w)	0,174	B	B	B	C	B
Dywity (w)	0,165	B	B	B	C	A
Iłowo-Osada (w)	0,152	C	C	B	D	C
Gietrzwałd (w)	0,150	C	C	C	A	B
Giżycko (w)	0,146	C	C	C	C	C
Szczytno (w)	0,145	C	C	D	D	C
Jonkowo (w)	0,142	C	D	D	C	C
Gminy miejsko-wiejskie						
Olecko (m-w)	0,179	A	B	A	D	A
Morąg (m-w)	0,156	C	C	C	A	B
Mikołajki (m-w)	0,156	C	C	B	A	C
Węgorzewo (m-w)	0,151	C	C	C	C	B
Nidzica (m-w)	0,151	C	C	C	C	B
Olsztynek (m-w)	0,148	C	C	C	C	B
Ryn (m-w)	0,147	C	D	C	B	C
Dobre Miasto (m-w)	0,147	C	C	C	D	C
Pisz (m-w)	0,146	C	C	C	C	C
Barczewo (m-w)	0,145	C	C	C	B	C
Orneta (m-w)	0,143	C	C	C	D	D
Wielkopolskie						
Gminy miejskie						
Turek (m)	0,228	A	A	A	B	A
Leszno (m)	0,227	A	A	A	A	A
Poznań (m)	0,225	A	A	A	A	A
Chodzież (m)	0,223	A	A	A	A	A
Luboń (m)	0,223	A	A	A	A	A
Czarnków (m)	0,222	A	A	A	A	A
Kościan (m)	0,219	A	A	A	E	A
Konin (m)	0,212	A	A	A	A	A
Piła (m)	0,208	A	A	A	A	A
Ostrów Wielkopolski (m)	0,205	A	A	A	A	A
Gniezno (m)	0,202	A	A	A	B	A
Wągrowiec (m)	0,201	A	A	A	B	A
Słupca (m)	0,196	A	A	A	C	A
Kalisz (m)	0,194	A	A	A	B	A
Puszczykowo (m)	0,189	A	A	A	A	A
Koło (m)	0,184	A	A	A	D	A
Złotów (m)	0,182	A	A	A	A	A
Obrzycko (m)	0,151	C	C	C	E	C
Sulmierzyce (m)	0,149	C	C	C	D	C
Gminy wiejskie						
Tarnowo Podgórne (w)	0,229	A	A	A	A	A
Suchy Las (w)	0,214	A	A	A	A	A
Komorniki (w)	0,207	A	A	A	A	A
Dopiewo (w)	0,194	A	A	A	C	A

Kleszczewo (w)	0,191	A	A	A	B	A
Czerwonak (w)	0,183	A	A	A	A	A
Rokietnica (w)	0,181	A	A	A	D	A
Przykona (w)	0,178	A	A	A	B	C
Baranów (w)	0,170	B	B	B	C	C
Chodzież (w)	0,169	B	B	B	B	C
Kościan (w)	0,167	B	B	B	D	B
Łubowo (w)	0,164	B	B	B	D	B
Powidz (w)	0,160	B	B	A	A	C
Granowo (w)	0,160	B	C	C	E	B
Kaczory (w)	0,154	C	C	C	C	B
Kazimierz Biskupi (w)	0,154	C	C	C	D	B
Lipno (w)	0,152	C	C	C	D	C
Budzyń (w)	0,152	C	C	C	A	C
Kobyła Góra (w)	0,151	C	C	C	C	D
Zaniemyśl (w)	0,150	C	C	C	C	C
Dobrzyca (w)	0,149	C	C	C	D	D
Siedlec (w)	0,147	C	C	C	E	C
Ostrowite (w)	0,147	C	C	C	D	D
Pępowo (w)	0,146	C	C	C	E	C
Słupca (w)	0,146	C	C	C	E	D
Władysławów (w)	0,146	C	C	C	D	D
Duszniki (w)	0,145	C	C	C	E	C
Piaski (w)	0,145	C	D	C	E	C
Doruchów (w)	0,145	C	C	C	D	D
Krzykosy (w)	0,144	C	C	C	C	D
Święciechowa (w)	0,143	C	D	D	D	C
Gołuchów (w)	0,143	C	C	D	D	C
Kuślin (w)	0,143	C	C	C	D	D
Gniezno (w)	0,142	C	D	D	E	C
Gminy miejsko-wiejskie						
Swarzędz (m-w)	0,194	A	A	A	A	A
Kępno (m-w)	0,187	A	A	A	C	A
Kórnik (m-w)	0,187	A	A	A	A	A
Środa Wielkopolska (m-w)	0,179	A	A	B	B	A
Śrem (m-w)	0,179	A	A	A	A	A
Kleczew (m-w)	0,177	A	A	A	C	B
Gostyń (m-w)	0,172	B	B	B	A	A
Nowy Tomyśl (m-w)	0,169	B	B	B	A	A
Grodzisk Wielkopolski (m-w)	0,165	B	B	B	B	B
Kostrzyn (m-w)	0,165	B	B	C	C	B
Września (m-w)	0,165	B	B	C	B	B
Pobiedziska (m-w)	0,164	B	B	B	C	A
Mosina (m-w)	0,164	B	B	B	B	B
Jarocin (m-w)	0,164	B	B	B	C	B

Wolsztyn (m-w)	0,163	B	B	B	C	B
Margonin (m-w)	0,162	B	B	B	B	B
Oborniki (m-w)	0,161	B	C	C	C	B
Krotoszyn (m-w)	0,161	B	B	B	B	B
Murowana Goślina (m-w)	0,160	B	B	B	C	B
Rawicz (m-w)	0,160	B	B	C	C	A
Pniewy (m-w)	0,160	B	C	C	B	B
Stęszew (m-w)	0,160	B	C	C	C	B
Szamotuły (m-w)	0,158	C	B	C	D	B
Buk (m-w)	0,157	C	B	C	D	B
Opalenica (m-w)	0,156	C	C	C	C	B
Ostrzeszów (m-w)	0,156	C	C	C	B	B
Krobia (m-w)	0,156	C	C	C	E	C
Międzychód (m-w)	0,155	C	C	C	C	B
Raszków (m-w)	0,153	C	C	C	D	C
Ujście (m-w)	0,151	C	C	C	D	B
Śmigiel (m-w)	0,150	C	C	C	E	C
Wronki (m-w)	0,150	C	C	C	B	C
Rogoźno (m-w)	0,149	C	C	C	E	C
Zbąszyń (m-w)	0,149	C	C	D	A	C
Miejska Górka (m-w)	0,149	C	C	C	E	C
Rydzyna (m-w)	0,149	C	C	C	B	B
Odolanów (m-w)	0,148	C	C	C	D	D
Nekla (m-w)	0,147	C	C	C	B	C
Ślesin (m-w)	0,147	C	C	C	B	D
Nowe Skalmierzyce (m-w)	0,145	C	C	D	E	C
Kłodawa (m-w)	0,144	C	C	C	D	D
Łobżenica (m-w)	0,144	C	C	C	D	D
Zduny (m-w)	0,144	C	C	C	E	C
Trzemeszno (m-w)	0,143	C	C	D	D	D
Trzcianka (m-w)	0,142	C	D	D	B	C
Zachodniopomorskie						
Gminy miejskie						
Darłowo (m)	0,218	A	A	A	A	A
Szczecin (m)	0,214	A	A	A	A	A
Kołobrzeg (m)	0,214	A	A	A	A	A
Szczecinek (m)	0,205	A	A	A	A	A
Świdwin (m)	0,199	A	A	A	C	A
Koszalin (m)	0,198	A	A	A	A	A
Stargard (m)	0,197	A	A	A	B	A
Świnoujście (m)	0,196	A	A	A	A	A
Białogard (m)	0,186	A	A	A	C	A
Sławno (m)	0,186	A	A	A	D	A
Wałcz (m)	0,181	A	A	A	B	A
Gminy wiejskie						

Rewal (w)	0,219	A	A	A	A	A
Dobra (Szczecińska) (w)	0,212	A	A	A	B	A
Kołobrzeg (w)	0,206	A	A	A	A	A
Ustronie Morskie (w)	0,192	A	A	A	A	B
Mielno (w)	0,190	A	A	A	A	B
Kołbaskowo (w)	0,175	B	B	B	A	A
Świeszyno (w)	0,170	B	B	B	C	B
Biesiekierz (w)	0,169	B	B	B	C	B
Kobylanka (w)	0,159	B	C	C	B	B
Malechowo (w)	0,157	C	B	B	B	D
Stepnica (w)	0,156	C	C	B	D	C
Dygowo (w)	0,154	C	C	C	D	C
Brzeźno (w)	0,152	C	C	C	C	C
Sławno (w)	0,152	C	C	C	B	D
Postomino (w)	0,148	C	C	C	A	D
Będzino (w)	0,148	C	C	D	B	C
Manowo (w)	0,145	C	C	C	B	C
Stare Czarnowo (w)	0,145	C	C	C	C	C
Szczecinek (w)	0,144	C	D	C	D	D
Siemysł (w)	0,142	C	C	C	D	C
Karnice (w)	0,142	C	C	D	D	D
Gminy miejsko-wiejskie						
Police (m-w)	0,224	A	A	A	A	A
Dziwnów (m-w)	0,217	A	A	A	A	A
Gryfino (m-w)	0,191	A	A	A	B	A
Dębno (m-w)	0,182	A	A	A	D	A
Międzyzdroje (m-w)	0,180	A	A	A	A	B
Karlino (m-w)	0,179	A	A	A	C	B
Drawsko Pomorskie (m-w)	0,177	A	A	A	A	B
Goleniów (m-w)	0,173	B	B	B	A	A
Trzebiatów (m-w)	0,169	B	B	B	A	B
Złocieniec (m-w)	0,166	B	B	B	B	B
Barlinek (m-w)	0,164	B	B	B	B	B
Sianów (m-w)	0,158	C	C	B	B	C
Borne Sulinowo (m-w)	0,157	C	C	B	B	C
Choszczno (m-w)	0,157	C	C	B	D	B
Gryfice (m-w)	0,155	C	C	C	C	B
Pyrzyce (m-w)	0,154	C	C	C	F	B
Nowogard (m-w)	0,154	C	C	C	D	B
Kamień Pomorski (m-w)	0,152	C	C	C	D	C
Gościno (m-w)	0,151	C	C	C	C	C
Czaplinek (m-w)	0,148	C	C	C	C	C
Kalisz Pomorski (m-w)	0,148	C	C	C	B	C
Mirosławiec (m-w)	0,147	C	C	C	B	C
Mieszkowice (m-w)	0,145	C	C	C	D	C

Nowe Warpno (m-w)	0,145	C	C	C	C	C
Łobez (m-w)	0,144	C	C	D	A	D
Wolin (m-w)	0,144	C	C	C	A	C
Połczyn-Zdrój (m-w)	0,143	C	D	C	B	C

Objaśnienia: (m) – gmina miejska, (w) – gmina wiejska, (m-w) – gmina miejsko-wiejska,

Źródło: jak do tab. 1.

Uwaga: wszystkie wskaźniki w raporcie zostały policzone w oparciu o najbardziej aktualne dane z Banku Danych Lokalnych (2016).

Korekta oraz tłumaczenie raportu: Paulina Mechło.